Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

10. september 2024*

Sisukord

Õiguslik raamistik 4

Ühismeede 2008/124 4

Otsus 2014/349/ÜVJP 5

Otsus (ÜVJP) 2018/856 6

Vaidluse taust 6

Üldkohtule esitatud hagi 7

Vaidlustatud kohtumäärus 9

Menetlus Euroopa Kohtus ja apellatsioonkaebuste poolte nõuded 10

Apellatsioonkaebused 11

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa esimene etteheide, teise osa teine ja kolmas etteheide ning kolmas osa ja kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite esimene ja teine osa, teise väite teine osa, kolmas väide ja neljanda väite teine osa 12

Poolte argumendid 12

Euroopa Kohtu hinnang 15

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa teine etteheide ja teise osa esimene etteheide ning kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa ja teise väite esimene osa 20

Poolte argumendid 20

Euroopa Kohtu hinnang 23

* Kohtumenetluse keel: inglise.

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite neljas osa 27

Poolte argumendid 27

Euroopa Kohtu hinnang 28

Kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse neljanda väite esimene osa 29

Poolte argumendid 29

Euroopa Kohtu hinnang 30

Hagi Üldkohtus 30

Kohtukulud 31

Apellatsioonkaebus – Ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) – Nõukogu ühismeede 2008/124/ÜVJP – Euroopa Liidu õigusriigimissioon Kosovos (Eulex Kosovo) – Kahju hüvitamise hagi – Kahju, mis on väidetavalt tekkinud Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjoni ja Euroopa välisteenistuse mitmesuguste aktide ja tegevusetuse tõttu ühismeetme rakendamisel – Isikute piinamise, kadumise ja mõrvamise ebapiisavad uurimised – Euroopa Liidu Kohtu pädevus seda hagi lahendada – ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause – ELTL artikkel 275

Liidetud kohtuasjades C-29/22 P ja C-44/22 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel vastavalt 12. ja 19. jaanuaril 2022 esitatud kaks apellatsioonkaebust,

KS,

KD,

esindajad: *dikigoros* P. Koutrakos, F. Randolph, *KC*, ja *solicitor* J. Stojsavljevic-Savic,

apellandid (C-29/22 P),

hagejad esimeses kohtuastmes (C-44/22 P),

Euroopa Komisjon, esindajad: esialgu M. Carpus Carcea, L. Gussetti, Y. Marinova ja J. Roberti di Sarsina, siis M. Carpus Carcea, L. Gussetti ja Y. Marinova ning lõpuks M. Carpus Carcea ja Y. Marinova,

apellant (C-44/22 P),

kostja esimeses kohtuastmes (C-29/22 P),

keda toetavad:

Belgia Kuningriik, esindajad: M. Jacobs, C. Pochet ja L. Van den Broeck,

Luksemburgi Suurhertsogiriik, esindajad: A. Germeaux ja T. Schell,

Madalmaade Kuningriik, esindajad: M. K. Bulterman ja J. Langer,

Austria Vabariik, esindajad: A. Posch, J. Schmoll, M. Meisel ja E. Samoilova,

Rumeenia, esindajad: R. Antonie, L.-E. Baţagoi, E. Gane ja L. Ghiță,

Soome Vabariik, esindajad: H. Leppo ja M. Pere,

Rootsi Kuningriik, esindajad: H. Eklinder, F.-L. Göransson, C. Meyer-Seitz, A. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, R. Shahsavan Eriksson, H. Shev ja O. Simonsson,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses (C-44/22 P),

teised menetlusosalised:

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: esialgu P. Mahnič, R. Meyer ja A. Vitro ning hiljem P. Mahnič ja R. Meyer,

kostja esimeses kohtuastmes,

keda toetavad:

Tšehhi Vabariik, esindajad: D. Czechová, K. Najmanová, M. Smolek, O. Šváb ja J. Vláčil,

Prantsuse Vabariik, esindajad: esialgu J.-L. Carré, A.-L. Desjonquères, T. Stéhelin ja W. Zemamta, siis J.-L. Carré, T. Stéhelin ja W. Zemamta, siis J.-L. Carré, B. Fodda, E. Leclerc, T. Stéhelin ja W. Zemamta, siis J.-L. Carré, B. Fodda, E. Leclerc, S. Royon, T. Stéhelin ja W. Zemamta, siis J.-L. Carré, M. de Lisi, B. Fodda, E. Leclerc, S. Royon ja T. Stéhelin ning lõpuks M. de Lisi, B. Fodda, S. Royon, T. Stéhelin ja B. Travard,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses (C-29/22 P ja C-44/22 P),

Euroopa välisteenistus, esindajad: L. Havas, S. Marquardt ja E. Orgován,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe, T. von Danwitz, Z. Csehi ja O. Spineanu-Matei, kohtunikud J.-C. Bonichot, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin (ettekandja) ja M. Gavalec,

kohtujurist: T. Ćapeta,

kohtusekretär: ametnik R. Stefanova-Kamisheva,

arvestades kirjalikku menetlust ja 27. juuni 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 23. novembri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Ühelt poolt KS ja KD ning teiselt poolt Euroopa Komisjon (edaspidi koos „apellandid“) paluvad oma vastavates apellatsioonkaebustes tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 10. novembri 2021. aasta kohtumääruse KS ja KD *vs.* nõukogu jt (T-771/20, EU:T:2021:798, edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“), milles Üldkohus leidis, et tal puudub ilmselgelt pädevus vaadata läbi hagi, mille KS ja KD esitasid ELTL artikli 268 alusel, tõlgendatuna koostoimes ELTL artikli 340 teise lõiguga, paludes mõista välja hüvitise kahju eest, mis neile väidetavalt tekkis Euroopa Liidu Nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse mitmesuguste aktide ja tegevusetuse tõttu nõukogu 4. veebruari 2008. aasta ühismeetme 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos EULEX KOSOVO (ELT 2008, L 42, lk 92) rakendamisel, eelkõige selle missiooni käigus läbi viidud uurimistel seoses nende pereliikmete piinamise, kadumiste ja mõrvamistega 1999. aastal Prištinas (Kosovo).

Õiguslik raamistik

Ühismeede 2008/124

2 Ühismeetme 2008/124 artikli 1 „Missioon“ lõikes 1 on ette nähtud:

„EL moodustab Euroopa Liidu õigusriigimissiooni Kosovos (edaspidi „[Eulex Kosovo]“).“

3 Ühismeetme artiklis 2 „Eesmärgid“ on sätestatud:

„[Eulex Kosovo] abistab Kosovo institutsioone, õigusorganeid ja õiguskaitseasutusi nende edusammudes, et saavutada jätkusuutlikkus ja vastutus, ning sõltumatu paljurahvuselise õigussüsteemi ning politsei- ja tolliteenistuse arendamisel ja tugevdamisel, tagades, et nimetatud institutsioonid on poliitilistelt sõltumatud ja järgivad rahvusvaheliselt tunnustatud standardeid ning Euroopa tavasid.

[Eulex Kosovo] täidab oma volitusi seire, juhendamise ja nõustamise abil, kasutades teatud täidesaatvaid volitusi, ja tehes seda täielikus koostöös Euroopa Komisjoni abiprogrammidega.“

4 Nimetatud ühismeetme artiklis 3 „Ülesanded“ on ette nähtud:

„Artiklis 2 sätestatud eesmärkide täitmiseks [Eulex Kosovo]:

[…]

d) tagab, et sõjakuritegusid, terrorismijuhtumeid, organiseeritud kuritegevust, korruptsiooni, rahvusrühmade vahelisi kuritegusid, finants- ja majanduskuritegusid ning teisi raskeid kuritegusid uuritakse, nende toimepanemise eest karistatakse, peetakse kohut ja jõustatakse kohtuotsuseid nõuetekohaselt kooskõlas kohaldatava õigusega; sealhulgas vajadusel teevad

seda rahvusvahelised uurijad, prokurörid ja kohtunikud ühiselt Kosovo uurijate, prokuröride ja kohtunikega või teevad nad seda iseseisvalt, ning vajadusel luuakse politseiasutuste ja prokuratuuride vahelised koostöö- ja koordinatsioonistruktuurid;

[…]

i) tagab, et kõik tegevused järgivad rahvusvahelisi inimõiguste […] alaseid standardeid.“

5 Ühismeetme artikli 12 „Poliitiline kontroll ja strateegiline juhtimine“ lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Poliitika- ja julgeolekukomitee teostab nõukogu vastutusel [Eulex Kosovo] poliitilist kontrolli ja strateegilist juhtimist.

2. Nõukogu volitab käesolevaga poliitika- ja julgeolekukomiteed tegema selleks asjakohaseid otsuseid kooskõlas [EL] artikli 25 kolmanda lõiguga. Kõnealune volitus sisaldab õigust teha muudatusi [operatsiooni plaanis (OPLAN)] ja käsuliinis. Samuti sisaldab see õigust missiooni juhi ametisse nimetamist käsitlevate edasiste otsuste vastuvõtmiseks. Otsuse [Eulex Kosovo] eesmärkide ja lõpetamise kohta teeb nõukogu, keda abistab [peasekretär/liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (peasekretär/kõrge esindaja)].“

6 Liit asutas 2009. aasta oktoobris ühismeetme 2008/124 artikli 12 lõike 2 alusel ja EL artikli 25 kolmandas lõigus (nüüd ELL artikli 38 kolmas lõik) ette nähtud menetluse kohaselt inimõiguste järelevalve komisjoni (edaspidi „järelevalvekomisjon“), kelle ülesanne on läbi vaadata kaebusi inimõiguste rikkumiste kohta, mille Eulex Kosovo on oma täitevvolituste täitmisel toime pannud. Tegemist on sõltumatu välise järelevalveorganiga, kes pärast kaebuste läbivaatamist teeb järelduse, kas see missioon on rikkunud Kosovos tagatud inimõigusi või mitte. Kui järelevalvekomisjon leiab, et selline rikkumine on aset leidnud, võivad tema järeldused sisaldada mittesiduvaid soovitusi missiooni juhile parandusmeetmete võtmiseks.

7 Nõukogu 5. juuni 2023. aasta otsuse (ÜVJP) 2023/1095, millega muudetakse ühismeedet 2008/124 (ELT 2023, L 146, lk 22), artikli 1 lõikega 3 pikendati selle ühismeetme kehtivust kuni 14. juunini 2025.

Otsus 2014/349/ÜVJP

8 Ühismeedet 2008/124 muudeti muu hulgas nõukogu 12. juuni 2014. aasta otsusega 2014/349/ÜVJP (ELT 2014, L 174, lk 42) (edaspidi „ühismeede 2008/124, otsusega 2014/349 muudetud redaktsioonis“).

9 Ühismeetme 2008/124, otsusega 2014/349 muudetud redaktsioonis, artikkel 15a on sõnastatud järgmiselt:

„[Eulex Kosovol] on käesoleva ühismeetme rakendamiseks õigus hankida teenuseid ja asju, sõlmida lepinguid ja halduskokkuleppeid, värvata töötajaid, omada arvelduskontosid, omandada ja võõrandada vara, ennast kohustustest vabastada ning olla kohtus menetlusosaliseks.“

Otsus (ÜVJP) 2018/856

10 Ühismeedet 2008/124 muudeti ka nõukogu 8. juuni 2018. aasta otsusega (ÜVJP) 2018/856 (ELT 2018, L 146, lk 5) (edaspidi „ühismeede 2008/124, otsusega 2018/856 muudetud redaktsioonis“).

11 Ühismeetme 2008/124, otsusega 2018/856 muudetud redaktsioonis, artiklis 2 on sätestatud:

„[Eulex Kosovo] toetab Kosovo valitud õigusriigi institutsioone, et saavutada suurem tulemuslikkus, jätkusuutlikkus, mitmerahvuselisus ja vastutus, mis on vaba poliitilisest sekkumisest ning täielikult kooskõlas rahvusvaheliste inimõigusstandardite ja Euroopa parimate tavadega, kasutades seiremeetmeid ning artiklites 3 ja 3a sätestatud piiratud täidesaatvaid volitusi, eesmärgiga anda järelejäänud ülesanded üle muudele pikaajalistele [liidu] vahenditele ja vabaneda järk-järgult ülejäänud täidesaatvatest volitustest.“

12 Ühismeetme 2008/124, otsusega 2018/856 muudetud redaktsioonis, artikli 3 punktides d ja e on sätestatud:

„Artiklis 2 sätestatud eesmärkide täitmiseks [Eulex Kosovo]:

[…]

d) säilitab teatavad piiratud täidesaatvad volitused kohtumeditsiini ja politsei valdkonnas, sealhulgas julgeolekuoperatsioonid ja järelejäänud tunnistajakaitse programm, ja vastutuse tagada avaliku korra ja julgeoleku säilitamine ja edendamine, seejuures vajaduse korral muutes või tühistades pädevate Kosovo asutuste tehtud operatiivotsuseid;

e) tagab, et kogu oma tegevuses järgitakse rahvusvahelisi inimõiguste […] standardeid.“

Vaidluse taust

13 Vaidluse taust on esitatud vaidlustatud kohtumääruse punktides 1–11 ja käesoleva menetluse vajadustest lähtudes võib selle kokku võtta järgmiselt.

14 KD esitas 11. märtsil 2014 järelevalvekomisjonile kaebuse seoses tema abikaasa ja poja röövimise ja mõrva uurimisega, mille kohta tehti 19. oktoobril 2016 otsus. See komisjon leidis, et rikutud on Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklit 2 (õigus elule), artiklit 3 (piinamise keelamine) ja artiklit 13 (õigus tõhusale õiguskaitsevahendile) koostoimes selle konventsiooni artikliga 2, ning andis Eulex Kosovo juhile soovitusi parandusmeetmete võtmiseks. Nimetatud komisjon tuvastas ühelt poolt 7. märtsi 2017. aasta otsuses, et see juht oli neid soovitusi rakendanud vaid osaliselt, ja teiselt poolt otsustas menetluse lõpetada.

15 KS esitas 11. juunil 2014 järelevalvekomisjonile kaebuse seoses tema abikaasa kadumise uurimisega, mille kohta tehti 11. novembril 2015 otsus. Komisjon jõudis järeldusele, et tema õigusi on menetluslikust aspektist rikutud EIÕK artikli 2 (õigus elule), artikli 3 (piinamise keelamine), artikli 8 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele) ja artikli 13 (õigus tõhusale õiguskaitsevahendile) osas ning andis Eulex Kosovo juhile soovitusi parandusmeetmete võtmiseks. See juht märkis 29. aprilli 2016. aasta kirjas, et ta on nendest soovitustest teavitanud tsiviilmissioonide planeerimise ja juhtimise teenistust (CPCC) ja mitut liikmesriiki.

Järelevalvekomisjon tuvastas 19. oktoobri 2016. aasta ja 7. märtsi 2017. aasta otsustes ühelt poolt, et nimetatud juht ei olnud neid soovitusi esialgu üldse rakendanud ja seejärel oli rakendanud neid ainult osaliselt, ning teiselt poolt otsustas komisjon menetluse lõpetada.

16 Vastuseks KS-i ja KD nimel 5. detsembril 2016 saadetud kirjale, milles väideti, et kõnealuste inimõiguste rikkumiste lõpetamiseks ei ole parandusmeetmeid võetud, märkisid nõukogu ja Euroopa välisteenistus 12. oktoobri 2017. aasta kirjades, et Eulex Kosovo tegi oma parima, et uurida käesoleva kohtuotsuse punktides 14 ja 15 nimetatud kaebustes kirjeldatud akte (edaspidi „kõnealused kuriteod“) ning et järelevalvekomisjon on järelevalveorgan, kellel ei ole kohtuvõimu pädevust.

17 Üldkohtule 19. juulil 2017 esitatud hagiavaldusega, mis registreeriti numbriga T-840/16, esitas KS hagi nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse vastu, paludes „tühistada või muuta ühismeede 2008/124 […] ja hilisemad seda muutvad aktid, kuna on rikutud [EIÕK] artiklit 13 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta [(edaspidi „harta“)] artiklit 47, ning lepinguvälisest vastutusest tulenevalt EIÕK artikleid 2, 3, 6, 13 ja 14“. Üldkohus jättis 14. detsembri 2017. aasta määrusega KS *vs.* nõukogu jt (T-840/16, EU:T:2017:938) hagi läbi vaatamata eelkõige seetõttu, et tal puudub selleks ilmselgelt pädevus.

18 Kuna KS ja KD leidsid, et järelevalvekomisjoni soovitusi ei ole nõuetekohaselt järgitud ja parandusmeetmeid ei ole võetud, esitasid nad koos kuue teise isikuga 14. juunil 2018 kahju hüvitamise hagi High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Divisionile (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales), kuninglik osakond, Ühendkuningriik) liidu vastu, keda esindasid komisjon ELTL artikli 335 alusel, nõukogu, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning Eulex Kosovo. Oma hagi põhjendamiseks viitasid KS ja KD EIÕK ja hartaga kaitstud õiguste rikkumisele, kuna selle missiooni ajal ei uuritud nende lähedaste pereliikmete piinamist, kadumist ja mõrvamist, mis oli toimunud 1999. aastal Prištinas. See kohus leidis 13. veebruari 2019. aasta otsuses, et ta ei ole pädev seda kaebust läbi vaatama (edaspidi „High Court of Justice’i otsus“).

Üldkohtule esitatud hagi

19 Üldkohtu kantseleis 29. detsembril 2020 registreeritud hagiavaldusega esitasid KS ja KD käesoleva kohtuotsuse punktis 1 nimetatud hagi, milles palusid tuvastada nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse lepinguvälise vastutuse ELTL artikli 340 teise lõigu alusel (edaspidi „KS-i ja KD esitatud hagi“).

20 Oma hagi põhjenduseks väitsid KS ja KD sisuliselt järgmist:

– Eulex Kosovo rikkus EIÕK artikleid 2 ja 3 ning harta artikleid 2 ja 4, kuna ei viidud läbi piisavat uurimist nende pereliikmete kadumise ja mõrvamise kohta, sest puudusid vajalikud vahendid ja sobivad töötajad selle missiooni täitevvolituste täitmiseks, kusjuures järelevalvekomisjon tuvastas KS-i puudutava rikkumise 11. novembril 2015 ja KD-d puudutava rikkumise 19. oktoobril 2016;

– on rikutud EIÕK artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 13 ning harta artiklit 47, kuna puuduvad sätted, mis näeksid ette tasuta õigusabi nendele kaebajatele, kellel on õigus osaleda järelevalvekomisjonis toimuvates menetlustes, ning kuna järelevalvekomisjon on moodustatud ilma, et tal oleks pädevus oma otsuseid täide viia ja pädevus pakkuda tuvastatud rikkumiste puhul õiguskaitsevahendit;

– ei ole vastu võetud parandusmeetmeid, mis võimaldaks esimeses ja teises taandes nimetatud rikkumised täielikult või osaliselt heastada, samas kui Eulex Kosovo juht teavitas liitu 29. aprillil 2016 järelevalvekomisjoni järeldustest;

– nõukogu ja Euroopa välisteenistus väärkasutasid või kuritarvitasid täitevvõimu 12. oktoobril 2017, kui nad leidsid, et Eulex Kosovo andis endast parima, et uurida KS-i abikaasa röövimist ja võimalikku mõrva ning KD abikaasa ja poja mõrva, ning järelevalvekomisjonil ei ole kohtuvõimu pädevust;

– täitevvõimu on väärkasutatud või valesti teostatud osas, milles otsusega 2018/856 võeti Eulex Kosovo täitevvolitused tagasi, kuigi esimeses ja teises taandes nimetatud rikkumised jätkusid, ning

– täitevvõimu või avalikku võimu on väärkasutatud või kuritarvitatud, kuna ei ole tagatud KD asja, mis puudutab *prima facie* sõjakuritegu, õiguslikult usaldusväärset uurimist Eulex Kosovo ja/või Kosovo eriprokuratuuri poolt ega menetlemist Kosovo erikojas.

21 Nimetatud hagis palusid KS ja KD Üldkohtul muu hulgas mõista ELTL artikli 340 lõike 2 alusel nõukogult, komisjonilt ja Euroopa välisteenistuselt ühiselt või solidaarselt välja hüvitise – sealhulgas Üldkohtu hinnangul sobivaks peetud määras ja kestusega intressid – kahju eest, mida nad väidetavalt kandsid oma „põhiliste inimõiguste“ rikkumise tõttu, mis on käesoleval juhul kaitstud EIÕK artiklitega 2, 3, 6, 8 ja 13 ning harta artiklitega 2, 4 ja 47 KS-i puhul ning EIÕK artiklitega 2, 3, 6 ja 13 ning harta artiklitega 2, 4 ja 47 KD puhul.

22 Üldkohus palus 9. veebruaril 2021 menetlust korraldava meetme raames nõukogul, komisjonil ja Euroopa välisteenistusel võtta oma vastuses samale hagile seisukoht küsimuses, kas tal on ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu alusel pädevus.

23 KS ja KD palusid 25. märtsi 2021. aasta kirjas Eulex Kosovo lisamist kostjaks kohtuasjas, milles tehti vaidlustatud kohtumäärus. Üldkohtu üheksanda koja president jättis selle taotluse 31. märtsi 2021. aasta otsusega rahuldamata.

24 Komisjon vastas käesoleva kohtuotsuse punktis 22 nimetatud Üldkohtu küsimusele 18. mai 2021. aasta kirjaga, märkides, et Üldkohus on pädev KS-i ja KD hagi läbi vaatama, kuid esitas vastuvõetamatuse vastuväite osas, milles see hagi oli esitatud tema vastu. Nõukogu ja Euroopa välisteenistus vastasid sellele küsimusele vastavalt 19. mai 2021. aasta kirjadega, esitades pädevuse puudumise vastuväite, ja teise võimalusena vastuvõetamatuse vastuväite, seda eelkõige osas, milles hagi oli esitatud nende vastu.

25 KS ja KD esitasid 5. juunil 2021 Üldkohtu kodukorra artikli 88 alusel menetlustoimingute tegemise taotluse, milles nad soovisid saada Eulex Kosovo operatsiooniplaani (OPLAN) tervikversiooni alates selle missiooni loomisest 2008. aastal (edaspidi „esialgne taotlus Eulex Kosovo OPLAN-iga tutvumiseks“), mida oli mainitud Euroopa välisteenistuse kostja vastuse osas, mis puudutab selle teenistuse esitatud vastuväiteid pädevuse puudumise ja vastuvõetamatuse kohta.

26 KS ja KD esitasid 23. juulil 2021 oma seisukohad käesoleva kohtuotsuse punktis 24 nimetatud pädevuse puudumise ja vastuvõetamatuse vastuväidete kohta ning palusid need vastuväited tagasi lükata.

Vaidlustatud kohtumäärus

27 Üldkohus jättis vaidlustatud kohtumäärusega KS-i ja KD hagi läbi vaatamata põhjendusega, et tal puudub ilmselgelt selleks pädevus, ilma et ta oleks analüüsinud nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse esitatud asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid või esialgset taotlust Eulex Kosovo OPLAN-iga tutvumiseks.

28 Selle kohtumääruse punktis 28 tõdes Üldkohus, et hagi lähtub aktidest või käitumisest, mis kuuluvad selliste poliitiliste või strateegiliste küsimuste hulka, mis on hõlmatud Eulex Kosovo tegevuste, prioriteetide ja vahendite määratlemisega ning otsusega moodustada selle missiooni osana järelevalvekomisjon, ning et ühismeetme 2008/124 kohaselt kuuluvad selle missiooni loomine ja tegevus EL lepingu ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) sätete kohaldamisalasse.

29 Lisaks leidis Üldkohus nimetatud kohtumääruse punktides 29–33 sisuliselt, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimasest lausest ja ELTL artikli 275 esimesest lõigust tulenevalt ei kuulu üldjuhul Euroopa Liidu Kohtu pädevusse ÜVJP-ga seotud sätted ning nende alusel vastu võetud aktid ning et erandid sellest põhimõttest, mis on ette nähtud esimesena nimetatud sättes ja artikli 275 teises lõigus, ei olnud käesoleval juhul kohaldatavad, kuna hagi ei puudutanud ei piiravaid meetmeid füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes viimati nimetatud sätte tähenduses ega ELL artikli 40 järgimist.

30 Lisaks leidis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 34–39 sisuliselt, et selle kohtumääruse aluseks olnud kohtuasja asjaolud ei ole võrreldavad asjaoludega, mis esinesid kohtuasjades, milles tehti Euroopa Kohtu 12. novembri 2015. aasta kohtuotsus Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), Euroopa Kohtu 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569), Üldkohtu 25. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus KF *vs.* Satcen (T-286/15, EU:T:2018:718) ja Üldkohtu 10. juuli 2020. aasta kohtumäärus KF *vs.* Satcen (T-619/19, EU:T:2020:337), kusjuures viimati nimetatud kohtuasjad on küll seotud ÜVJP-ga, kuid puudutavad sätteid, mille kohaldamine kuulub liidu kohtu pädevusse õiguspärasuse kontrolli valdkonnas. Samuti leidis Üldkohus, et olukord käesolevas asjas erineb radikaalselt olukorrast kohtuasjas, milles tehti 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793), kuna KS-i ja KD esitatud hagi puudutab nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse aktide või tegevusetuse väidetavat õigusvastasust ELL artikli 24 lõikest 1 lähtudes, mis on seotud ÜVJP kindlaksmääramise ja rakendamisega, mitte selle poliitika raames võetud individuaalsete piiravate meetmetega.

31 Lisaks märkis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 40, et EL lepingu ja EL toimimise lepingu sätted, mis välistavad liidu kohtu pädevuse ÜVJP valdkonnas, takistavad tal tunnistamast end pädevaks kahju hüvitamise valdkonnas seoses selle poliitika alla kuuluvate aktide või käitumisega – mida on nimetatud käesoleva kohtuotsuse punktis 20 – üksnes põhjusel, et selline pädevuse tunnistamine oleks ainus vahend, millega tagada KS-ile ja KD-le tõhus kohtulik kaitse.

32 Nii otsustas Üldkohus selle kohtumääruse punktis 41, viidates 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsuse Carvalho jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-565/19 P, EU:C:2021:252) punktidele 69 ja 78, et kuigi liidu kohtu pädevust käsitlevaid sätteid tuleb tõlgendada lähtuvalt põhiõigusest tõhusale kohtulikule kaitsele, ei saa selline tõlgendus viia EL toimimise lepingus sõnaselgelt ette nähtud tingimuste kohaldamata jätmiseni.

Menetlus Euroopa Kohtus ja apellatsioonkaebuste poolte nõuded

33 Euroopa Kohtu presidendi 21. märtsi 2022. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-29/22 P ja C-44/22 P menetluse kirjaliku ja suulise osa ning menetlust lõpetava kohtuotsuse huvides.

34 Euroopa Kohtu president andis 16. mai 2022. aasta ja 12. mai 2023. aasta otsustega vastavalt Prantsuse Vabariigile ja Tšehhi Vabariigile loa astuda käesolevates liidetud kohtuasjades nõukogu nõuete toetuseks menetlusse.

35 Euroopa Kohtu president andis 27. aprilli ja 12. mai 2023. aasta otsustega Belgia Kuningriigile, Luksemburgi Suurhertsogiriigile, Madalmaade Kuningriigile, Austria Vabariigile, Rumeeniale, Soome Vabariigile ja Rootsi Kuningriigile loa astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks kohtuasjas C-44/22 P.

36 Euroopa Kohtu 24. juuni 2022. aasta määrusega KS ja KD (C-29/22 P-AJ) ning 24. juuni 2022. aasta määrusega KS ja KD (C-44/22 P-AJ) anti KS-ile ja KD-le käesolevates liidetud kohtuasjades apellatsioonkaebustega seotud kulude kandmiseks õigus tasuta õigusabile.

37 KS ja KD paluvad apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:

– rahuldada apellatsioonkaebus, tühistada vaidlustatud kohtumäärus ja kohaldada Üldkohtus taotletud ajutisi meetmeid;

– teise võimalusena rahuldada apellatsioonkaebus ja saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse lõpliku otsuse tegemiseks, ning

– mõista apellatsioonimenetluse, Üldkohtu menetluse ja järelevalvekomisjoni menetlusega seotud kulud välja nõukogult, komisjonilt ja Euroopa välisteenistuselt.

38 Oma apellatsioonkaebuses ja vastuses kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebusele palub komisjon Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtumäärus;

– tuvastada, et liidu kohtud on ainupädevad kohtuasja arutama;

– saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse otsuse tegemiseks hagi vastuvõetavuse ja sisu kohta;

– otsustada kohtukulude kandmine ja varasemate seotud menetluste kulude kandmine edaspidi.

39 Kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebusele antud vastuses paluvad KS ja KD Euroopa Kohtul juhul, kui kohus tunnistab ennast pädevaks käesolevaid apellatsioonkaebusi lahendama, anda neile enne seda, kui ta teeb otsuse küsimuses, kas see kohtuasi tuleb saata tagasi Üldkohtusse, luba esitada taotlus menetlustoimingute tegemiseks Euroopa Kohtu kodukorra artikli 64 lõike 2 punkti b alusel.

40 Nõukogu palub Euroopa Kohtul:

– jätta apellatsioonkaebused põhjendamatuse tõttu rahuldamata ning

– mõista kohtukulud välja KS-ilt, KD-lt ja komisjonilt.

41 Euroopa välisteenistus palub Euroopa Kohtul:

– juhul kui ta leiab, et ta on pädev apellatsioonkaebust lahendama, ja kui ta leiab, et tal on KS-i ja KD esitatud hagi lahendamiseks piisavalt teavet, tunnistada see hagi ja apellatsioonkaebus Euroopa välisteenistust puudutavas osas vastuvõetamatuks, ning

– mõista kohtukulud välja KS-ilt, KD-lt ja komisjonilt.

Apellatsioonkaebused

42 KS ja KD esitavad kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse põhjendamiseks üheainsa väite, mis koosneb neljast osast ja mille kohaselt rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta tunnistas, et tal ilmselgelt puudub pädevus nende kahju hüvitamise hagi läbivaatamiseks. Selle väite esimeses osas, mis on jagatud kaheks etteheiteks, heidavad nad Üldkohtule ette ühelt poolt seda, et ta tõlgendas ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimast lauset ja ELTL artiklit 275 laialt, ning teiselt poolt seda, et Üldkohus tõlgendas valikuliselt ja kitsendavalt kohtupraktikat, mis tuleneb 12. novembri 2015. aasta kohtuotsusest Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 19. juuli 2016. aasta kohtuotsusest H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsusest Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492). Selle väite teine osa, mille kohaselt on vääralt kohaldatud 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsust Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793), on jagatud kolmeks etteheiteks. Esiteks leidis Üldkohus nende hinnangul ekslikult, et kõnealused aktid ja tegevusetus puudutavad ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist ning kuuluvad seega ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu kohaldamisalasse üksnes seetõttu, et need leidsid aset selle poliitika kontekstis. Teiseks ei käsitlenud see kohus küsimust, kuhu asetub kahju hüvitamise nõue liidu kohtuliku kaitse süsteemi kontekstis. Kolmandaks oleks see kohus pidanud arvesse võtma komisjoni argumenti, et Euroopa Liit on õigusel rajanev liit, millel on ühtne ja terviklik õiguskaitsevahendite süsteem. Oma ainsa väite kolmandas osas heidavad KS ja KD Üldkohtule ette, et ta kohaldas vääralt 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsust Carvalho jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-565/19 P, EU:C:2021:252). Selle väite neljanda osa kohaselt rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta jättis analüüsimata nende hagi peamised osad ega põhjendanud vaidlustatud kohtumäärust piisavalt.

43 Komisjon esitab kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse põhjenduseks neli väidet. Esimeses väites, mis on jagatud kolmeks osaks, väidab see institutsioon, et Üldkohus rikkus õigusnormi esiteks sellega, et ta ei möönnud, et Euroopa Liidu Kohtu pädevuse välistamine ELL artikli 24 ja ELTL artikli 275 alusel kujutab endast erandit tema üldisest pädevusest, teiseks sellega, et ta ei tõlgendanud seda välistamist kitsendavalt, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikas, ning kolmandaks leides, et 12. novembri 2015. aasta kohtuotsusest Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 19. juuli 2016. aasta kohtuotsusest H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsusest Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492) tulenev kohtupraktika ei ole käesolevas asjas kohaldatav.

44 Teise väite kohaselt, mis koosneb kahest osast, rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta ei kvalifitseerinud KS-i ja KD hagi kahju hüvitamise hagiks, mis puudutab „põhiliste inimõiguste“ väidetavat rikkumist. Teise väite esimeses osas heidab komisjon sellele kohtule ette, et ta asus seisukohale, et hagis käsitletud aktid ja tegevusetus kuuluvad missiooni puudutavate poliitiliste

või strateegiliste küsimuste hulka, mis on seotud ÜVJP kindlaksmääramise või rakendamisega. Teise väite teises osas heidab see institutsioon nimetatud kohtule ette, et ta ei tõlgendanud ELL artiklit 24 ja ELTL artiklit 275 lähtuvalt „hartas ja EIÕK-s ette nähtud liidu põhiõigustest ja -vabadustest ning liidu alusväärtustest, milleks on õigusriigi põhimõte ja inimõiguste austamine“. Kolmandas väites leiab komisjon, et Üldkohus tõlgendas vääralt 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsust Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) ja rikkus õigusnormi, kui ta ei pidanud seda hagi iseseisvaks hagiks, mille jaoks ei ole ühtegi erandit ELTL artiklis 268 ja artikli 340 teises lõigus ette nähtud liidu kohtute pädevusest. Neljandas väites, mis jaguneb kaheks osaks, heidab komisjon Üldkohtule ette esiteks seda, et ta ei taganud liidu õiguskorra autonoomsust, kuna ta ei tuvastanud nende kohtute ainupädevust sama hagi läbivaatamiseks, ning teiseks seda, et ta jättis KS-i ja KD ilma igasugusest tõhusast õiguskaitsevahendist.

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa esimene etteheide, teise osa teine ja kolmas etteheide ning kolmas osa ja kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite esimene ja teine osa, teise väite teine osa, kolmas väide ja neljanda väite teine osa

Poolte argumendid

45 Apellandid, keda toetavad Belgia Kuningriik, Luksemburgi Suurhertsogiriik, Madalmaade Kuningriik, Austria Vabariik, Rumeenia, Soome Vabariik ja Rootsi Kuningriik, väidavad, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 29–33 ja 37–42 rikkus Üldkohus ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu ja ELTL artikli 275 esimese lõigu tõlgendamisel mitut õigusnormi. Nimelt ei võtnud Üldkohus arvesse Euroopa Kohtu praktikat, mis tuleneb eelkõige 24. juuni 2014. aasta kohtuotsuse parlament *vs.* nõukogu (C-658/11, EU:C:2014:2025) punktist 70 ja 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuse Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) punktist 32, mille kohaselt tuleb ELL artikliga 19 Euroopa Liidu Kohtule antud üldist pädevust tõlgendada laialt, samas kui ELL artikli 24 lõike 1 teises lõigus ja ELTL artikli 275 esimeses lõigus ette nähtud erandit sellest pädevusest tuleb tõlgendada kitsendavalt. Komisjoni sõnul oleks Üldkohus pidanud tõlgendama neid sätteid süstemaatiliselt ja teleoloogiliselt, võttes arvesse põhimõtteid ja õigusi, mis tulenevad ELL artiklist 2, artikli 3 lõikest 5 ning artiklitest 6, 19, 21 ja 23, ELTL artiklitest 268, 340 ja 344 ning harta artiklist 47.

46 Esimesena väidavad apellandid, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kuna ta ei tõlgendanud ELL artikli 24 lõike 1 teises lõigus ja ELTL artikli 275 esimeses lõigus ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu pädevuse piiranguid, lähtudes liidu esmase õiguse alusnormidest ja liidu õiguse üldpõhimõtetest, eelkõige õigusriigi põhimõttest ja õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile, mida kohaldatakse kõigis liidu õiguse valdkondades, sealhulgas ÜVJP valdkonnas.

47 Täpsemalt leiab komisjon, et Üldkohus ei tõlgendanud ega kohaldanud õigesti harta artiklit 47, nagu seda on tõlgendatud 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsuse Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236) punktis 74, kuna ta ei analüüsinud, millisel muul viisil võiksid KS ja KD saada kohtuliku kaitse, ega võtnud arvesse High Court of Justice'i otsust. Leides, et KS-il ja KD-l liidu õiguse alusel õiguskaitsevahendit ei ole, rikkus Üldkohus ühelt poolt ELL artiklites 2 ja 6 ning harta artiklis 47 ette nähtud tagatisi. Teiselt poolt eiras Üldkohus seega Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt on liidu kohtusüsteemis ette nähtud täielik õiguskaitsevahendite ja menetluste süsteem, mille eesmärk on tagada liidu aktide seaduslikkuse kontroll ja mille keskmes on üksikisikute õiguste kaitse, nagu nähtub eelkõige 3. septembri 2008. aasta kohtuotsuse Kadi ja Al Barakaat

International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon (C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461) punktist 285 ning 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsuse Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236) punktist 66. Seega ei näe ükski aluslepingute säte ette erandit Euroopa Liidu Kohtu pädevusest juhul, kui tegemist on inimõiguste väidetavate rikkumistega, mis tulenevad liidule omistatavast aktist, tegevusest või tegevusetusest, mistõttu on liit kohustatud tõlgendama neid lepinguid nii, et nendes on nende rikkumiste puhuks ette nähtud õiguskaitsevahendid.

48 Komisjon põhjendab seda argumenti ka sellega, et EIÕK artiklid 6 ja 13, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus, tagavad õiguse pöörduda kohtusse ja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile. Liit ja tema institutsioonid on aga kohustatud neid artikleid järgima kõigis liidu õiguse valdkondades, nagu nähtub ELL artikli 6 lõikest 3 ja hartast. Käesoleval juhul ilmneb KS-i ja KD kaebusest tegelik ja tõsine vaidlustamine, mistõttu vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu 7. mai 2021. aasta otsusele Xero Flor w Polsce sp. z o. o. *vs.* Poola (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punkt 187) on EIÕK artikli 6 lõige 1 kohaldatav. Lisaks rikub võrdse kohtlemise põhimõtet KS-i ja KD väljajätmine liidu kohtuliku kaitse süsteemi kohaldamisalast ainuüksi põhjusel, et kõnealused aktid ja tegevusetus kuuluvad ÜVJP konteksti.

49 Lisaks väidab komisjon, et Euroopa Kohus on 23. aprilli 1986. aasta kohtuotsuse Les Verts *vs.* parlament (294/83, EU:C:1986:166) punktis 23 juba otsustanud, et liit on õigusel rajanev ühendus, mis tähendab seda, et ei liikmesriigid ega institutsioonid ei pääse nende aktide aluslepingutele vastavuse kontrollist. Seega on ELL artiklis 2 sätestatud ja ELL artiklis 19 väljendatud õigusriigi põhimõte ÜVJP valdkonnas täielikult kohaldatav vastavalt ELL artiklile 23 koostoimes ELL artikli 21 lõike 2 punktiga b ning Euroopa Kohus on hinnanud oma pädevust sellest põhimõttest lähtudes muu hulgas 19. juuli 2016. aasta kohtuotsuse H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) punktis 41 ning 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuse Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) punktides 35 ja 36.

50 Kohtuistungil lisas komisjon, keda toetasid Soome Vabariik ja Rootsi Kuningriik, sisuliselt, et Üldkohus oleks pidanud tunnistama ennast pädevaks, tõlgendades ELL artikli 24 lõike 1 teist lõiku ja ELTL artikli 275 teist lõiku, arvestades ELL artikli 6 lõike 2 esimest lauset, mis näeb ette liidu kohustuse EIÕK-ga ühineda. Komisjoni sõnul tuleneb asjaolu, et see ühinemine on kohustus, mitte õigus, eelkõige ELTL artikli 218 lõikest 8, mis tugevdab liidu õiguskorra autonoomia loogikat ja seda, et see õiguskord on liikmesriikide omast eraldiseisev.

51 Teisena väidavad apellandid, et Üldkohus oleks pidanud tunnistama ennast pädevaks KS-i ja KD hagi läbi vaatama, kuna selle hagi põhjenduseks on viidatud põhiõiguste rikkumistele. Sellega seoses märgib komisjon, et 17. detsembri 1970. aasta kohtuotsuse Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114) punktist 4, 18. juuli 2013. aasta kohtuotsuse komisjon jt *vs.* Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518) punktidest 97 ja 98 ning 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuse Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) punktidest 36, 47 ja 48 nähtub ühelt poolt, et ÜVJP-d käsitlevad aluslepingute sätted on liidu õiguse üldise raamistiku ja liidu konstitutsioonilise ülesehituse lahutamatu osa, ning teiselt poolt, et liidu õiguskord hõlmab põhiõiguste kaitset kui liidu õiguse üldpõhimõtet ja peamist põhimõtet, mistõttu kuuluvad kõik liidu õiguse sätted, sealhulgas ÜVJP-ga seotud sätted, harta kohaldamisalasse. KS-i ja KD sõnul kinnitab sellist hinnangut harta artikli 51 lõige 1, mille kohaselt on harta kohaldatav, kui liidu institutsioon, organ või asutus seda õigust kohaldab.

52 Kohtuistungil lisasid apellandid, et 20. septembri 2016. aasta kohtuotsuse Ledra Advertising jt *vs.* komisjon ja EKP (C-8/15 P–C-10/15 P, EU:C:2016:701) punktidest 55–60 ja 67 tulenev kohtupraktika kinnitab, et Euroopa Liidu Kohus on pädev lahendama mis tahes hagisid/kaebusi,

mille põhjendamiseks viidatakse põhiõiguste rikkumistele. Lisaks märkis komisjon, et ELL artikli 24 eesmärk on kaitsta poliitilisi otsuseid, mitte EIÕK ja hartaga kaitstud õiguste rikkumisi. Nimelt ei saa selliseid rikkumisi kvalifitseerida „poliitilisteks otsusteks“ või „strateegilisteks otsusteks“, kuna põhiõiguste austamine ja kaitse on liidu esmasest õigusest tulenevad kohustused, mitte poliitilised valikud.

53 Kolmandana väidavad apellandid, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 37–39 kohaldas Üldkohus vääralt 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsust Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793), kui ta leidis, et olukord käesolevas asjas erineb radikaalselt sellest, mida käsitleti kohtuasjas, milles tehti see kohtuotsus. Nimelt tõlgendas ta viimati nimetatud otsust vääralt, leides, et Euroopa Liidu Kohtu pädevus otsustada liidu lepinguvälise vastutuse üle piirdub üksnes nõukogu ÜVJP raames võetud individuaalsete piiravate meetmete konkreetse olukorraga.

54 Apellantide sõnul tuleneb sellest tõlgendusest, et Üldkohus ei võtnud arvesse asjaolu, et nimetatud kohtuotsuses tunnistas Euroopa Kohus ennast pädevaks selliste piiravate meetmete tõttu väidetavalt tekkinud kahju üle otsustama, kuna liidu õiguses ette nähtud kohtuliku kaitse süsteem peab olema terviklik, et vältida lünka nende füüsiliste või juriidiliste isikute kohtulikus kaitses, kelle suhtes neid meetmeid kohaldatakse.

55 Lisaks, vastupidi sellele, mida otsustas Üldkohus, ei põhinenud Euroopa Kohtu arutluskäik 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuse Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) punktides 32–39, 43 ja 44 asjaolul, et vaidluse all olid piiravad meetmed, ega piirdunud selle asjaoluga. Nimelt põhineb see arutluskäik asjaolul, et kahju hüvitamise hagi kujutab endast iseseisvat õiguskaitsevahendit, mille suhtes ei ole ELTL artiklis 268 ja artikli 340 teises lõigus ette nähtud ühtegi erandit Euroopa Liidu Kohtu pädevusest, eelkõige osas, mis puudutab sellise kahju hüvitamist, mis on füüsilistele või juriidilistele isikutele väidetavalt tekitatud ÜVJP valdkonda kuuluvate muude otsustega kui piiravad meetmed ja mille alusel on väidetavalt toime pandud EIÕK ja hartaga tagatud õiguste rikkumised.

56 Lisaks on komisjon seisukohal, et Üldkohus rikkus õigusnormi, tõlgendades seda kohtuotsust nii, et Euroopa Liidu Kohus on pädev ELTL artiklite 268 ja 340 alusel esitatud kahju hüvitamise hagi läbi vaatama üksnes juhul, kui ta on pädev vaatama läbi vastavalt ELTL artiklite 263 ja 265 alusel esitatud tühistamishagi või tegevusetushagi.

57 Neljandana heidavad apellandid Üldkohtule ette, et ta tõlgendas vaidlustatud kohtumääruse punktis 41 vääralt kohtupraktikat, mis tuleneb 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsuse Carvalho jt vs. parlament ja nõukogu (C-565/19 P, EU:C:2021:252) punktidest 69 ja 78. Nimelt ei ole see kohtupraktika asjakohane Euroopa Liidu Kohtu pädevuse analüüsimisel käesolevas asjas, kuna see puudutab teistsugust konteksti, nimelt ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel tühistamishagi esitamise õiguse tunnustamist puudutavate nõuete tõlgendamist. Nende argumentide põhjendamiseks väidavad KS ja KD samuti, et nad ei taotlenud Euroopa Kohtu praktika muutmist ega selle pädevuse välistamise tühistamist, mis on ette nähtud ELL artikli 24 lõike 1 teises lõigus ja ELTL artiklis 275.

58 Viienda ja viimasena väidavad KS ja KD kohtuasjas C-44/22 P apellatsioonkaebusele esitatud vastuses, et ELTL artikli 298 lõige 1 ja harta artikkel 41 kinnitavad hüpoteesi, et Euroopa Liidu Kohus on pädev nende hagi läbi vaatama. Avatud, tõhus ja sõltumatu Euroopa halduskorraldus oleks pidanud tagama, et Eulex Kosovo ja järelevalvekomisjon luuakse viisil, mis ei riku liidu

õigust. Seega, kui selle komisjoni asjaomased otsused tehti liidu institutsioonidele ja liikmesriikidele teatavaks, oleks kõnealuste põhiõiguste rikkumise lõpetamiseks tulnud võtta meetmeid.

59 Nõukogu ja Euroopa välisteenistus, keda toetavad Prantsuse Vabariik ja osaliselt Tšehhi Vabariik, vaidlevad apellantide argumentidele vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

60 Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa esimeses etteheites, teise osa teises ja kolmandas etteheites ning kolmandas osas ja kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite esimeses ja teises osas, teise väite teises osas, kolmandas väites ja neljanda väite teises osas – mida tuleb analüüsida koos – väidavad apellandid sisuliselt, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtumääruse punktides 29–33 ja 37–42 ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu ja ELTL artikli 275 esimese lõigu ning neid sätteid käsitleva Euroopa Kohtu praktika tõlgendamisel mitut õigusnormi.

61 Seoses sellega tuleb meelde tuletada, et liidu õigusnormi tõlgendamisel tuleb arvesse võtta nii normi sõnastust kui ka selle konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa õigusnorm on. Samuti võib liidu õiguse sätte tõlgendamiseks olulist teavet sisaldada selle kujunemislugu (vt selle kohta 27. novembri 2012. aasta kohtuotsus Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, punkt 135, ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsus A jt (Aalteri ja Nevele tuulepargid), C-24/19, EU:C:2020:503, punkt 37).

62 Samuti tuleb meelde tuletada, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimasest lausest ja ELTL artikli 275 esimesest lõigust tulenevalt ei kuulu üldjuhul Euroopa Kohtu pädevusse ühise ÜVJP-ga seotud sätted ning nende alusel vastu võetud aktid. Nende sätetega on kehtestatud erand ELL artikliga 19 sellele institutsioonile antud üldisest pädevusest tagada õiguse järgimine aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel ning järelikult tuleb neid tõlgendada kitsendavalt (24. juuni 2014. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-658/11, EU:C:2014:2025, punktid 69 ja 70; 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punktid 39 ja 40, ning 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu, C-134/19 P, EU:C:2020:793, punktid 26 ja 32).

63 Lisaks on ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimases lauses ja ELTL artikli 275 teises lõigus sellest põhimõttest sõnaselgelt ette nähtud kaks erandit, nimelt Euroopa Liidu Kohtu pädevus ühelt poolt kontrollida ELL artikli 40 järgimist ja teiselt poolt teha otsuseid ELTL artikli 263 neljandas lõigus sätestatud tingimuste kohaselt algatatud kohtuasjades, mis puudutavad nõukogu poolt füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes ÜVJP-d käsitlevate sätete alusel vastu võetud piiravaid meetmeid sätestavate otsuste seaduslikkust (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 60, ja 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu, C-134/19 P, EU:C:2020:793, punkt 27).

64 Käesolevas asjas ei ole aga vaidlust selles, et aktid ja tegevusetus, millele KS-i ja KD hagis viidatakse, ei puuduta ELL artikli 40 järgimise ega ka selliste individuaalsete piiravate meetmete kontrollimist.

65 Samas väidavad apellandid, et Üldkohus rikkus õigusnorme sellega, et ei tõlgendanud ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimast lauset ja ELTL artikli 275 teist lõiku nendest õigustest ja põhimõtetest lähtudes, mis on sätestatud ELL artiklis 2, artikli 3 lõikes 5 ning artiklites 6, 19, 21 ja 23, ELTL artiklites 268, 340 ja 344, harta artiklis 47 ning EIÕK artiklites 6 ja 13.

66 Sellega seoses nähtub ELL artikli 3 lõikest 5, et suhetes ülejäänud maailmaga toetab liit muu hulgas inimõiguste kaitset. Lisaks on ELL artiklis 23 sätestatud, et „[l]iidu tegevus rahvusvahelisel areenil [EL lepingu V jaotise 2. peatüki] raames tugineb põhimõtetele, taotleb eesmärke ja seda viiakse ellu viisil, mis on kooskõlas [selle jaotise] 1. peatükis osutatud üldsätetega“. Lisaks on 1. peatükki kuuluva ELL artikli 21 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud, et „[l]iidu tegevus rahvusvahelisel areenil tugineb põhimõtetele, millest on juhindunud liidu enda loomine, arendamine ja laienemine ning mida liit soovib edendada ka ülejäänud maailmas: demokraatia, õigusriik, inimõiguste ja põhivabaduste universaalsus ning jagamatus, inimväärikuse, võrdsuse ja solidaarsuse ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtete ja rahvusvahelise õiguse austamine“.

67 Lisaks kinnitab harta artikli 51 lõige 1 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikat, mille kohaselt laienevad liidu õiguskorras tagatud põhiõigused kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele (vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punktid 17 ja 19, ning 25. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, C-58/22, EU:C:2024:70, punkt 40).

68 Seega tuleb tõdeda, nagu tegi ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 77, 79 ja 80, et ÜVJP hõlmamine liidu konstitutsioonilisse raamistikku tähendab, et liidu õiguskorra aluspõhimõtted on kohaldatavad ka selle poliitika raames. Nende hulka kuuluvad eelkõige õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste austamine, mis on ELL artiklis 2 nimetatud ja ELL artiklis 19 täpsustatud väärtused, mis nõuavad, et nii liidu kui ka liikmesriikide ametiasutused peavad alluma kohtulikule kontrollile.

69 Samas tuleb esimesena märkida, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu esimeses lauses on sätestatud, et „[ÜVJP] suhtes kohaldatakse erimenetlusi ja -eeskirju“, mis asuvad EL lepingu V jaotise 2. peatükis. Ent ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause, mis näeb ette, et Euroopa Liidu Kohtu pädevusse ei kuulu üldjuhul ühise ÜVJP-ga seotud sätted ning nende alusel vastu võetud aktid, kuulub nende erieeskirjade hulka.

70 Euroopa Liidu Kohtu pädevuse selline piiramine võib aga olla kooskõlas nii harta artikliga 47 kui ka EIÕK artiklitega 6 ja 13.

71 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsuse Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236) punktis 74, et harta artikkel 47 ei saa anda Euroopa Kohtule pädevust, kui aluslepingud selle välistavad. Selle artikli eesmärk ei ole ka muuta aluslepingutes ette nähtud kohtuliku kontrolli süsteemi ja eelkõige otse Euroopa Liidu Kohtule esitatavate hagide vastuvõetavusega seotud norme, nagu see nähtub ka selle artikli selgitustest, mida tuleb vastavalt ELL artikli 6 lõike 1 kolmandale lõigule ja harta artikli 52 lõikele 7 võtta arvesse selle artikli 47 tõlgendamisel (3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punkt 97).

72 Lisaks tuleb meenutada, et pädevuse andmise ja institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõtted on kohaldatavad ka ÜVJP valdkonnas. ELL artikli 5 lõigetes 1 ja 2 on nimelt sätestatud, et „[l]iidu pädevuse piire reguleerib pädevuse andmise põhimõte“, mis tähendab, et „[liit tegutseb] aluslepingutes seatud eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud

pädevuse piires[, samas kui p]ädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, kuulub liikmesriikidele“. Lisaks, kuna ELL artikli 13 lõikes 2 on ette nähtud, et „[i]ga institutsioon tegutseb talle aluslepingutega antud volituste piires“, väljendab see säte liidu institutsioonilisele struktuurile omast institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõtet, mis tähendab, et iga institutsioon arvestab oma pädevuse teostamisel teiste institutsioonide pädevusega (13. juuni 1958. aasta kohtuotsus Meroni *vs.* Ülemamet, 9/56, EU:C:1958:7, lk 44; 22. mai 1990. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-70/88, EU:C:1990:217, punkt 22; 14. aprilli 2015. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* komisjon, C-409/13, EU:C:2015:217, punkt 64, ja 22. novembri 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* nõukogu (ühinemine Genfi redaktsiooniga), C-24/20, EU:C:2022:911, punkt 83).

73 Seega ei ole väide, et üksikisiku hagi esemeks olevad aktid või tegevusetus rikuvad tema põhiõigusi, iseenesest piisav selleks, et Euroopa Liidu Kohus tunnistaks ennast pädevaks seda hagi läbi vaatama (vt analoogia alusel 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Carvalho jt *vs.* parlament ja nõukogu, C-565/19 P, EU:C:2021:252, punkt 48), vastasel juhul kaotaksid ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ja ELTL artikli 275 esimene lõik osa nende soovitavast toimest ning rikutaks pädevuse andmise ja institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõtteid.

74 Lisaks, vastupidi sellele, mida apellandid kohtuistungil väitsid, ei sea seda hinnangut kahtluse alla Euroopa Kohtu praktika, mis tuleneb 20. septembri 2016. aasta kohtuotsuse Ledra Advertising jt *vs.* komisjon ja EKP (C-8/15 P–C-10/15 P, EU:C:2016:701) punktidest 55–60 ja 67, mille kohaselt on harta liidu institutsioonidele kohaldatav isegi siis, kui nad tegutsevad väljaspool liidu õiguslikku raamistikku.

75 Sellega seoses tuleb meenutada, et kohtuasjas, milles see kohtuotsus tehti, lahendas Euroopa Kohus lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi, mille olid esitanud mitu füüsilist ja juriidilist isikut komisjoni ja Euroopa Keskpanga (EKP) vastu põhjendusega, et Brüsselis 2. veebruaril 2012 sõlmitud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepinguga rikuti nende põhiõigusi.

76 Seega puudutas see kohtuotsus põhiõiguste rikkumist muus kontekstis kui ÜVJP ja see kontekst ei kuulu nende aluslepingute sätete kohaldamisalasse, mille puhul ELL artikkel 24 ja ELTL artikkel 275 piiravad Euroopa Liidu Kohtu pädevust.

77 Teiseks peab Euroopa Kohus mõistagi silmas pidama, et tõlgendusega, mille ta annab harta artiklile 47, mille esimene ja teine lõik vastavad EIÕK artikli 6 lõikele 1 ja artiklile 13, oleks tagatud kaitse tasemel, mis ei ole vastuolus EIÕK nende sätetega tagatud kaitse tasemega, nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on neid tõlgendanud (vt selle kohta 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punktid 116 ja 118 ning seal viidatud kohtupraktika).

78 Siiski ühelt poolt, kuigi EIÕK artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et „[i]gaühel on […] õigus õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus“, ei ole see õigus absoluutne ja sellele võib kehtestada õiguspäraseid piiranguid (EIK 14. detsembri 2006. aasta otsus Markovic jt *vs.* Itaalia, CE:ECHR:2006:1214JUD000139803, punktid 93 ja 99). Sellega seoses on Euroopa Inimõiguste Kohus otsustanud, et tema ülesanne ei ole sekkuda riikide täidesaatva võimu ja kohtute institutsioonilisse tasakaalu, kuna see institutsiooniline tasakaal võib väljenduda riigi kohtute pädevuse põhiseaduslikus piiramises selliste aktide puhul, mis ei ole tema rahvusvaheliste suhete korraldamisest eraldatavad (EIK 14. septembri 2022. aasta otsus H.F. jt *vs.* Prantsusmaa, CE:ECHR:2022:0914JUD002438419, punkt 281).

79 Teiselt poolt tagab EIÕK artikkel 13 –mis näeb ette, et „[i]gaühel, kelle konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile riigivõimude ees“– riigisiseses õiguses sellise õiguskaitsevahendi olemasolu, mis võimaldab tugineda EIÕK õigustele ja vabadustele niisugustena, nagu need on seal sätestatud, mistõttu saab selle artikli tagajärjel nõuda riigisisest õiguskaitsevahendit, mis annab pädevuse kontrollida EIÕK-le tugineva „kaitstava väite“ sisu ja pakkuda sobivat heastamist (EIK 10. juuli 2020. aasta otsus Mugemangango *vs.* Belgia, CE:ECHR:2020:0710JUD000031015, punkt 130 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Samas ei saa ka EIÕK artikliga 13 antud kaitset pidada absoluutseks, kuna väidetava rikkumise kontekst või väidetavate rikkumiste kategooria võib õigustada võimalike õiguskaitsevahendite kasutamise piiramist (vt selle kohta EIK 26. oktoobri 2000. aasta otsus Kudła *vs.* Poola, CE:ECHR:2000:1026JUD003021096, punkt 151). Pealegi tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et EIÕK artikli 6 lõige 1 on EIÕK artikli 13 suhtes *lex specialis* (vt selle kohta EIK 9. märtsi 2006. aasta otsus Menecheva *vs.* Venemaa, CE:ECHR:2006:0309JUD005926100, punkt 105), mistõttu ei saa viimati nimetatud artikkel seada kahtluse alla riikide õigust põhjendada artikli 6 lõikes 1 sätestatud õiguse legitiimseid piiranguid, nagu need, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 78 meenutatud kohtupraktikas.

81 Järelikult ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis sisuliselt, et ei ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ja ELTL artikkel 275 koostoimes harta artikliga 47, EIÕK artikli 6 lõikega 1 ja artikliga 13 ning ELL artikliga 2, artikli 3 lõikega 5 ning artiklitega 6, 19, 21 ja 23 ega põhiõiguste rikkumistele viitamine ei õigusta iseenesest seda, et ta tunnistaks ennast pädevaks KS-i ja KD esitatud hagi läbi vaatama.

82 Selles kontekstis tuleb tagasi lükata ka argumendid, mille esitas eelkõige komisjon ja mille kohaselt oleks Üldkohus pidanud tunnistama ennast pädevaks, tõlgendades ELL artikli 24 lõiget 1 ja ELTL artikli 275 teist lõiku, arvestades ELL artikli 6 lõike 2 esimest lauset. Sellega seoses piisab, kui tõdeda, et protokolli (nr 8) [ELL] artikli 6 lõike 2 kohta, mis käsitleb liidu ühinemist Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, artikli 2 esimeses lauses on sätestatud, et „leping [selle ühinemise kohta] tagab, et ühinemine ei mõjuta liidu pädevust ega liidu institutsioonide volitusi“. Järelikult ei saa artikli 6 lõiget 2 tõlgendada nii, et sellega laiendatakse Euroopa Liidu Kohtu pädevust ÜVJP valdkonnas.

83 Samamoodi tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 71 viidatud kohtupraktikat arvestades tagasi lükata ka komisjoni argumendid, mille kohaselt ühelt poolt rikutaks võrdse kohtlemise põhimõtet, kui KS ja KD jäetaks liidu kohtuliku kaitse süsteemi kohaldamisalast välja, ning teiselt poolt oleks Üldkohus pidanud analüüsima, milliste muude vahenditega oleks KS ja KD võinud saada tõhusa kohtuliku kaitse.

84 Järelikult, vastupidi sellele, mida komisjon sisuliselt väidab, ei saa ka asuda seisukohale, et Üldkohus oleks pidanud arvesse võtma asjaolu, et riigisisene kohus tunnistas High Court of Justice'i otsusega, et tal puudub pädevus.

85 Teisena väidavad apellandid, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 37–39 kohaldas Üldkohus vääralt 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsust Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793). Sellega seoses tuleb meenutada, et selles kohtuotsuses tunnistas Euroopa Kohus tõepoolest end pädevaks lahendama kahju hüvitamise hagi osas, milles sellega taotleti ÜVJP otsustes ette nähtud piiravate meetmete tõttu väidetavalt tekkinud kahju hüvitamist.

86 Samas, erinevalt olukorrast kohtuasjas, milles tehti nimetatud kohtuotsus, ei puuduta KS-i ja KD esitatud hagi individuaalseid piiravaid meetmeid. Kuid Euroopa Kohus täpsustas, et mis puudutab ÜVJP-ga seotud sätete alusel vastu võetud akte, siis avab just nende aktide üksikakti olemus vastavalt ELTL artikli 275 teisele lõigule õiguse pöörduda nendega seoses liidu kohtutesse (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika, ning tänase kuupäevaga kohtuotsus Neves 77 Solutions, C-351/22, punkt 37).

87 Neil asjaoludel ei saa Üldkohtule ette heita, et ta leidis vaidlustatud kohtumääruse punktides 37–39, et hagi puudutab täiesti erinevat olukorda sellest, mida käsitleti kohtuasjas, milles tehti 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793), ning et liidu kohtu pädevuse küsimust ÜVJP valdkonnas üldiselt selles kohtuotsuses ei käsitletud.

88 Seda järeldust ei sea kahtluse alla apellantide argumendid, mille kohaselt oleks Üldkohus pidanud tunnistama ennast pädevaks lahendama KS-i ja KD hagi nimetatud kohtuotsuse alusel, kuna Euroopa Liidu Kohus on pädev lahendama kõiki lepinguvälise vastutuse hagisid ELTL artiklite 268 ja 340 alusel, sealhulgas ÜVJP valdkonnas, kuna ELL artikkel 24 ja ELTL artikkel 275 ei näe ette erandit sellest üldisest pädevusest.

89 Selles osas tuleb meelde tuletada, et ELTL artikli 340 teises lõigus on sätestatud, et „[l]epinguvälise vastutuse korral heastab liit kõik oma institutsioonide või oma teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide seaduste ühistele üldprintsiipidele“. Lisaks on ELTL artiklis 268 ette nähtud, et „Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad vaidlused, mis on seotud kahjude hüvitamisega [ELTL] artikli 340 teise ja kolmanda lõigu põhjal“.

90 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ainult Euroopa Liidu Kohus on pädev lahendama vaidlusi, mis puudutavad liidu lepinguvälist vastutust, mitte liikmesriikide kohtud (vt selle kohta 13. veebruari 1979. aasta kohtuotsus Granaria, 101/78, EU:C:1979:38, punkt 16, ja 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus OH (kohtulik puutumatus), C-758/19, EU:C:2021:603, punkt 22).

91 Samas tuleb täpsustada, et ei sellisest ainupädevusest ega liidu lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi sõltumatusest ei saa tuletada sellele institutsioonile aluslepingutega antud pädevuse piiride laiendamist. ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ja ELTL artikkel 275 kehtestavad aga niisugused pädevuse piirid ja neid norme tuleb ÜVJP valdkonna hagide puhul pidada ELTL artiklite 268 ja 340 suhtes erinormideks. Järelikult ei saa nõustuda sellega, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ja ELTL artikkel 275 ei puuduta liidu lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagisid.

92 Seda järeldust kinnitab Euroopa Kohtu praktika, mille kohaselt viitab ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ELTL artikli 275 teisele lõigule mitte selleks, et määrata kindlaks, millises menetluses võib Euroopa Kohus teatud otsuste seaduslikkust kontrollida, vaid selleks, et määrata kindlaks, mis liiki otsuste seaduslikkust võib Euroopa Kohus kontrollida mis tahes menetluses, mille eesmärk on seaduslikkuse kontroll (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 70).

93 Kolmandana tuleb tagasi lükata apellantide argument, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta tugines 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsuse Carvalho jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-565/19 P, EU:C:2021:252) punktidest 69 ja 78 tulenevale kohtupraktikale, et asuda vaidlustatud kohtumääruse punktis 41 seisukohale, et liidu kohtu pädevust käsitlevate aluslepingute sätete tõlgendamine lähtuvalt põhiõigusest tõhusale kohtulikule kaitsele ei saa viia EL toimimise lepingus sõnaselgelt ette nähtud tingimuste kohaldamata jätmiseni.

94 Nimelt, kuigi see kohtupraktika puudutab ELTL artikli 263 lõike 4 alusel esitatud tühistamishagi vastuvõetavuse tingimusi, tuleb tõdeda, nagu seda tegi ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 99, et Üldkohtul oli õigus kohaldada seda kohtupraktikat, kui ta hindas oma pädevust läbi vaadata KS-i ja KD esitatud hagi, kuna see kohtupraktika väljendab tõlgendamispõhimõtet, mis on kohaldatav kõigile aluslepingutes ette nähtud õiguskaitsevahenditele.

95 Neljanda ja viimasena nähtub eeltoodust ja eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktist 71, et tuleb tagasi lükata argumendid, millega KS ja KD väidavad sisuliselt oma vastuses kohtuasjas C-44/22 P, et ELTL artikli 298 lõige 1 ja harta artikkel 41 kinnitavad hüpoteesi, et Üldkohus oleks pidanud tunnistama end pädevaks nende hagi läbi vaatama.

96 Järelikult tuleb kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa esimene etteheide, teise osa teine ja kolmas etteheide ning kolmas osa ja kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite esimene ja teine osa, teise väite teine osa, kolmas väide ja neljanda väite teine osa tagasi lükata.

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa teine etteheide ja teise osa esimene etteheide ning kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa ja teise väite esimene osa

Poolte argumendid

97 Apellandid väidavad sisuliselt, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 34–36 tõlgendas Üldkohus kitsalt ja valikuliselt kohtupraktikat, mis tuleneb 12. novembri 2015. aasta kohtuotsusest Elitaliana *vs*. Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 19. juuli 2016. aasta kohtuotsusest H *vs*. nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsusest Satcen *vs*. KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), kuivõrd ta piiras oma pädevuse selle kohtupraktikaga hõlmatud juhtudega, milleks on eelkõige ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missiooni personali juhtimine ja sellise riigihankelepingu sõlmimine, mis hõlmab liidu eelarvet koormavaid kulutusi. Komisjon väidab, et nii toimides piirdus Üldkohus selle kohtupraktika analüüsimisel üksnes faktiliste asjaolude võrdlemisega käesolevat kohtuasja iseloomustavate asjaoludega ning et nimetatud kohtupraktika on käesolevas asjas kohaldatav, kuna ÜVJP on üksnes kontekst, milles on toime pandud KS-i ja KD õiguste – nagu need on kaitstud harta ja EIÕK-ga – väidetavad rikkumised.

98 Lisaks väidavad KS ja KD, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtumääruse punktis 39 õigusnormi, kui ta leidis, et kõik liidu institutsioonide ELL artikli 24 lõike 1 alusel võetud meetmed puudutavad „ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist“ ega kuulu seega Euroopa Liidu Kohtu pädevusse. Nimelt ei ole mõisteid „kindlaksmääramine“ ja „rakendamine“ kasutatud mitte ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimases lauses, mis puudutab Euroopa Liidu Kohtu pädevust, vaid selle lõigu teises lauses. Seega eiras Üldkohus selle sätte mõtet ja selle koostajate tahet. Lisaks eeldas Üldkohus, et käesolevas asjas kõne all olevad aktid ja tegevusetus on puhtalt poliitilist laadi üksnes seetõttu, et need aktid võeti vastu liidu pädevuse alusel ÜVJP valdkonnas, ning järeldas sellest, et need kuuluvad sama sätte kohaldamisalasse. Kohtuistungil lisasid KS ja KD, et Euroopa Liidu Kohtu pädevuse küsimust tuleb analüüsida igal üksikjuhul eraldi.

99 Lisaks leiab komisjon, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 23, 28 ja 39 on rikutud õigusnormi, kuna Üldkohus leidis ilma lisaselgitusi esitamata, et KS-i ja KD hagi on esitatud aktide või tegevusetuse tõttu, mis olid seotud Eulex Kosovoga seonduvate poliitiliste või strateegiliste

küsimustega ning puudutavad seega ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist, selle asemel et kvalifitseerida see hagi kahju hüvitamise hagiks, mis puudutab „põhiliste inimõiguste“ väidetavaid rikkumisi. Nimelt ei analüüsinud ega kvalifitseerinud Üldkohus õiguslikult ei liidu õiguse väidetavate rikkumiste laadi ega neid akte ega tegevusetust.

100 Lisaks ei täpsustanud Üldkohus komisjoni sõnul tingimusi, mis peavad olema täidetud, et akte või tegevusetust saaks kvalifitseerida „strateegiliseks“ või „poliitiliseks“, ega täpsustanud, millised on sellise kvalifitseerimise tagajärjed ELL artikli 24 lõike 1 teises lõigus ja ELTL artikli 275 esimeses lõigus ette nähtud ÜVJP valdkonnas Euroopa Liidu Kohtu pädevuse välistamise tõlgendamisele. Oluline on siiski määratleda selle välistamise ulatus, mida ei saa piirata ei formaalse kriteeriumiga, et kõnealune meede kuulub ÜVJP valdkonda, nagu nähtub 19. juuli 2016. aasta kohtuotsuse H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) punktidest 42 ja 43, ega eeldusega, et need aktid või tegevusetus on „strateegilist“ või „poliitilist“ laadi. Piirdudes selles osas viitamisega argumentidele, mille KS ja KD esitasid oma hagi põhjendamiseks, tegi Üldkohus tsirkulaarse arutluse. Komisjoni sõnul puudutab see hagi, kuigi see asetub ÜVJP konteksti, väidetavaid inimõiguste rikkumisi Eulex Kosovo missiooni elluviimisel, mistõttu on see seotud selle missiooni halduskorraldusega. Kuid vastupidi eelkõige missiooni loomisele või selle eesmärkide ja ülesannete määratlemisele ei kuulu põhiõigustega seotud kohustused ÜVJP valdkonda ega poliitiliste või strateegiliste küsimuste ja valikute hulka.

101 Kohtuistungil lisas komisjon, et selleks, et teha kindlaks Euroopa Liidu Kohtu pädevus uurida väidetavaid põhiõiguste rikkumisi, on vaja tõendada otsese põhjusliku seose olemasolu põhiõiguste väidetava rikkumise ning iga kõnealuse akti ja tegevusetuse vahel. Käesoleval juhul saab aga sellist seost raskusteta tõendada kõnealuste inimõiguste rikkumiste puhul, mille järelevalvekomisjon tuvastas.

102 Kohtuistungil väitsid Belgia Kuningriik, Luksemburgi Suurhertsogiriik, Madalmaade Kuningriik, Austria Vabariik ja Rootsi Kuningriik sisuliselt, et küsimus, kas kõnealused aktid ja tegevusetus on poliitilist või strateegilist laadi, ei mängi mingit rolli selle analüüsimisel, kas Euroopa Liidu Kohtul on ÜVJP valdkonnas pädevus, kuna need aktid ja tegevusetus puudutavad põhiõiguste rikkumist. Sellisel juhul ei ole sellele institutsioonile ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lausega ja ELTL artikli 275 esimese lõiguga ette nähtud pädevuse välistamine kohaldatav.

103 Lisaks märkis Rumeenia, et põhiõigusi tuleb austada kõigis liidu õiguse valdkondades, sealhulgas ÜVJP valdkonnas. Samas, kui *actio popularis* on välistatud, peab asjaomane isik üksikasjalikult algatama riigisiseses õiguses tunnustatud õiguse vaidlustamise menetluse ning tõendama, et ta kandis vaidlusaluse meetme tagajärjel kahju otseselt, et saaks tuvastada Euroopa Liidu Kohtu pädevuse, nagu nähtub Euroopa Inimõiguste Kohtu 7. mai 2021. aasta otsusest Xero Flor w Polsce sp. z o. o. *vs.* Poola (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punkt 187), milles on käsitletud EIÕK artikli 6 lõiget 1.

104 Lisaks leiab Soome Vabariik, et Euroopa Liidu Kohtu pädevuse välistamise eesmärk ÜVJP valdkonnas on säilitada institutsiooniline tasakaal. Sellest järeldub, et see välistamine puudutab vaid meetmeid, mis on seotud selle poliitika ja eelkõige ÜJKP kindlaksmääramisega, kuid see institutsioon on pädev kontrollima akte ja tegevusetust, mis on toime pandud nende poliitikavaldkondade praktilisel rakendamisel, nagu need, mis on kõne all käesolevas asjas.

105 Nõukogu ja Euroopa välisteenistus väidavad vastu, et erinevalt kohtuasjadest, milles tehti 12. novembri 2015. aasta kohtuotsus Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) ning 25. juuni 2020.

aasta kohtuotsus Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), ei ole KS-i ja KD hagi esemeks olevad aktid ja tegevusetus seotud puhtalt personalijuhtimise, tööalaste konfliktide või sellise õigusakti rakendamisega, mis – vaatamata sellele, et selle on operatiiveesmärkidel vastu võtnud ÜVJP alla kuuluv üksus – põhineb EL toimimise lepingul. Need aktid ja tegevus kuuluvad poliitiliste või strateegiliste küsimuste hulka selle poliitika valdkonnas, eelkõige osas, milles need puudutavad Eulex Kosovole antud volitust ja vahendeid, mis on sellele missioonile antud selle volituse täitmiseks. Sellest järeldub, et Euroopa Liidu Kohus ei ole ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lause ja ELTL artikli 275 alusel pädev seda hagi läbi vaatama.

106 Nõukogu sõnul nähtub kohtuasjas Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:220) esitatud kohtujurist Bobeki ettepaneku punktidest 57–61 nimelt, et Euroopa Liidu Kohtul puudub nende sätete kohaselt pädevus ÜVJP valdkonnas, kui ühelt poolt põhineb liidu akt formaalselt seda poliitikat reguleerivatel sätetel ja teiselt poolt vastab see sisuliselt selle poliitika valdkonda kuuluvale meetmele. Seega ei laiene viimati nimetatud institutsiooni pädevus ÜVJP ja eelkõige ÜJKP põhiolemuslikele meetmetele nii selles osas, mis puudutab nende poliitikavaldkondade kindlaksmääramise ja rakendamisega seotud meetmete õiguspärasust, kui ka selles valdkonnas tegutsemisest või tegevusetusest tuleneva liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise osas.

107 Lisaks väidab nõukogu, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lause ja ELTL artikli 275 soovitava toime säilitamiseks tuleb leida sobiv kriteerium Euroopa Liidu Kohtu pädevuse piiritlemiseks ÜVJP valdkonnas. See kriteerium võib olla seotud selliste liidu õiguskorra üldpõhimõtete kohaldamisega nagu hea halduse põhimõte, ning see peaks võimaldama säilitada selge vahe selliste aktide, mis eeldavad poliitilisi diskretsioonilisi valikuid, olenemata sellest, kas need on ette nähtud ÜVJP otsustes või ÜVJP alusel vastu võetud aktides, ja haldusaktide vahel, mille eesmärk on rakendada konkreetseid akte. Eulex Kosovo volituste ulatuse ja jagunemise üle kohtuliku kontrolli võimaldamine tähendaks nimelt, et liidu tegevus ÜJKP valdkonnas eeldab tulemuse saavutamise kohustust iga kord, kui liit otsustab sekkuda, et tagada ELL artikli 21 lõikes 1 sätestatud põhimõtete järgimine, mida ei ole aluslepingutes ette nähtud ja mis on vastuolus sellise pädevuse teostamisega, mis eeldab keerulisi poliitilisi valikuid, mis sõltuvad eelkõige selliste väliste osalejate tegevusest, kelle suhtes ei kohaldata liidu õigusnorme.

108 Kohtuistungil lisas nõukogu, et Euroopa Liidu Kohtu pädevust ÜVJP valdkonnas tuleb analüüsida igal üksikjuhul eraldi, kuna nimetatud institutsioon on pädev tõlgendama või analüüsima üksnes selle poliitika konkreetsete rakendusaktide, mitte üldkohaldatavate aktide õiguspärasust. Käesoleval juhul võib Euroopa Liidu Kohtul olla pädevus analüüsida, kas Eulex Kosovo rikkus KS-i ja KD põhiõigusi selle missiooni ajal läbi viidud uurimiste käigus, samas kui selle missiooni täitevvolituste tagasivõtmine otsusega 2018/856 ja küsimus, kas talle on antud piisavad vahendid, on poliitilised või strateegilised küsimused.

109 Lisaks on Euroopa välisteenistuse sõnul KS-i ja KD hagis nimetatud aktid ja tegevusetus kas Eulex Kosovo operatiivtegevus või poliitilised või strateegilised küsimused. Asjaolu, et selle missiooni ajal viiakse läbi uurimine või jäetakse see tegemata, kujutab endast meedet, mis kuulub eranditult ÜVJP valdkonda. Sellise missiooni ajal toimunud tegevusi saab kohtulikult kontrollida üksnes siis, kui missiooni volituste täitmisel on tehtud ilmseid vigu või kui missiooni käigus on tegutsetud meelevaldselt. Käesoleval juhul see nii ei olnud.

110 Kohtuistungil lisas Euroopa välisteenistus, et strateegilised suunised ELL artikli 26 tähenduses, operatiivtegevust puudutavad otsused ELL artikli 28 alusel, liidu lähenemisviis konkreetsetele geograafilist laadi küsimustele ELL artikli 29 alusel ja otsus nimetada vastavalt ELL artiklile 33 eriesindaja, kuuluvad ÜVJP keskmesse ning seega ei ole need kohtulikult kontrollitavad. Lisaks

on ELL artikli 43, lõikes 2 ette nähtud loetelu paljudest ülesannetest, mida ÜJKP missioonidel tuleb täita. See loetelu väljendab seda liiki otsuseid, mis ei allu Euroopa Liidu Kohtu kohtulikule kontrollile, kuna nõukogu on see, kes otsustab rakendada muu hulgas humanitaarabi- ja päästemissioone ning sõjalist nõustamist ja abistamist. Seevastu täitevotsused, mis võetakse vastu nõukogu aktide alusel, eelkõige komisjoni või asjaomase missiooni enda poolt, näiteks otsused, mis on seotud töötajate töölevõtmisega ühismeetme 2008/124 (otsusega 2014/349 muudetud redaktsioonis) artikli 15a tähenduses, on kohtulikult kontrollitavad.

111 Prantsuse Vabariik väitis kohtuistungil, et Euroopa Inimõiguste Kohus leidis 14. detsembri 2006. aasta otsuses (Markovic jt *vs.* Itaalia, CE:ECHR:2006:1214JUD000139803), et teatavad välispoliitika aktid ei kuulu kohtu pädevusse. Seega tuleb eristada ühelt poolt puhtalt haldusjuhtimise akte, mis ei ole lahutamatult seotud ÜVJP-ga ja millel ei ole poliitilist tähendust, ning teiselt poolt akte, mille eesmärk on aidata kaasa ÜVJP elluviimisele, kindlaksmääramisele või rakendamisele. Käesoleval juhul kuuluvad KS-i ja KD hagis nimetatud aktid ja tegevusetus aga viimati nimetatud kategooriasse ning need ei ole eraldatavad sellest poliitikast, mis on käesolevates kohtuasjades kesksel kohal, mistõttu on nende aktide ja tegevusetuse kontrollimine üksnes riigisiseste kohtute pädevuses. Täpsemalt puudutab uurimise alustamise otsus otseselt Eulex Kosovo missiooni läbiviimist. Järelikult ei ole tegemist juhtimistegevuse või -otsusega. Lisaks ei ole komisjoni pakutud otsese seose kriteerium asjakohane, kuna Euroopa Liidu Kohtu pädevuse hindamisel on määrava tähtsusega vaidlustatud akti materiaalõiguslik sisu, mitte esitatud väited.

112 Tšehhi Vabariik väitis kohtuistungil, et ÜVJP eripära tuleb kaitsta ning selle poliitika suhtes kohaldatakse erinorme ja -menetlusi, sealhulgas osas, mis puudutab Euroopa Liidu Kohtu pädevust. Samas on võimalik leida tasakaal ühelt poolt nende erinormide ja -menetluste kaitsmise vajaduse ning teiselt poolt põhiõiguste tõhusa kohtuliku kaitse tagamise vahel.

Euroopa Kohtu hinnang

113 Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa teises etteheites ja teise osa esimeses etteheites ning kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandas osas ja teise väite esimeses osas heidavad apellandid Üldkohtule sisuliselt ette ühelt poolt seda, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtumääruse punktides 34–36 õigusnormi, kui ta otsustas, et Euroopa Kohtu praktika, mis tuleneb 12. novembri 2015. aasta kohtuotsusest Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 19. juuli 2016. aasta kohtuotsusest H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsusest Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), ei ole käesolevas asjas kohaldatav, ja teiselt poolt seda, et ta tunnistas, et ta ei ole pädev, kuna KS-i ja KD hagi aluseks on aktid ja tegevusetus, mis on seotud Eulex Kosovoga seonduvate poliitiliste või strateegiliste küsimustega ja puudutavad ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist. Viimase puhul on KS ja KD seisukohal, et selle kohtumääruse punktis 39 on rikutud õigusnormi, samas kui komisjon vaidlustab nimetatud kohtumääruse punktid 23, 28 ja 39.

114 Kõigepealt tuleb täpsustada, et nimetatud punktis 23 piirdus Üldkohus KS-i ja KD hagis esitatud argumentide kirjeldamisega. Kuna aga komisjon ei väida, et neid argumente oleks moonutatud, tuleb kõigepealt tagasi lükata tema apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa nimetatud punkti 23 puudutavas osas, kuna see põhineb vaidlustatud kohtumääruse vääral tõlgendamisel.

115 Lisaks tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktis 63 viidatud kohtupraktikast tuleneb, et analüüsides Euroopa Liidu Kohtu pädevust läbi vaadata hagi, mille ese on ÜVJP valdkonda kuuluvad aktid või tegevusetus, tuleb kõigepealt kontrollida, kas kõnealune olukord kuulub mõne ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimases lauses ja ELTL artikli 275 teises lõigus ette nähtud olukorra alla, mille puhul on see pädevus sõnaselgelt ette nähtud.

116 Kui see nii ei ole, tuleb seejärel hinnata, kas – nagu nähtub sisuliselt Euroopa Kohtu praktikast, mis tuleneb 12. novembri 2015. aasta kohtuotsuse Elitaliana *vs.* Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753) punktist 49, 19. juuli 2016. aasta kohtuotsuse H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569) punktist 55 ja 25. juuni 2020. aasta kohtuotsuse Satcen *vs.* KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492) punktist 66 – Euroopa Liidu Kohtu pädevus võib põhineda asjaolul, et kõnealused aktid ja tegevusetus ei ole otseselt seotud liidu institutsioonide, organite ja asutuste poliitiliste või strateegiliste valikutega ÜVJP ja eelkõige ÜJKP raames.

117 Seega, kui kõnealused aktid või tegevusetus ei ole otseselt seotud nende poliitiliste või strateegiliste valikutega, on Euroopa Liidu Kohus pädev hindama nende aktide või tegevusetuse õiguspärasust või neid tõlgendama. Seevastu juhul, kui nimetatud aktid või tegevusetus on otseselt seotud nende poliitiliste või strateegiliste valikutega, peab see institutsioon tunnistama, et tal puudub pädevus.

118 Sellest järeldub, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lause ja ELTL artikli 275 esimese lõigu kohaselt ei ole Euroopa Liidu Kohus pädev hindama ÜVJP ja eelkõige ÜJKP läbiviimise, kindlaksmääramise või rakendamisega otseselt seotud aktide või tegevusetuse – milleks on eelkõige liidu strateegiliste huvide kindlakstegemine ning nii liidu võetavate meetmete ja seisukohtade määratlemine kui ka ÜVJP üldsuunised ELL artiklite 24–26, 28, 29, 37, 38, 42 ja 43 tähenduses – õiguspärasust või neid tõlgendama.

119 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 62, 68–73, 77–80 ja 91, on see kaalutlus esiteks kooskõlas nende sätete sõnastusega, mis põhimõtteliselt välistavad Euroopa Liidu Kohtu pädevuse ÜVJP valdkonnas, teiseks kinnitab seda nende sätete kontekst, kuna see võimaldab säilitada nende sätete soovitava toime, kahjustamata siiski alusetult õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ning kolmandaks vastab see nende sätete eesmärgile.

120 Pärast seda täpsustust tuleb ühelt poolt kontrollida, kas Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtumääruse punktides 28, 33–36 ja 39 õigusnormi, kuna ta leidis, et tal puudub ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lause ja ELTL artikli 275 esimese lõigu alusel pädevus, kohaldades sealjuures kriteeriumi, mis seisneb kontrollimises, kas KS-i ja KD esitatud hagis nimetatud aktid ja tegevusetus kuuluvad „[Eulex Kosovoga] seotud poliitiliste või strateegiliste küsimuste“ hulka, mis puudutavad „ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist“, ning teiselt poolt tuleb kontrollida, kas selle kriteeriumi kohaldamisel käesolevas asjas on tehtud viga.

121 Sellega seoses tuleb konkreetselt analüüsida iga akti ja tegevusetust, mis on seotud ÜVJP ja eelkõige ÜJKP-ga, mida on kõnealuses hagis nimetatud, võttes samal ajal arvesse asjaolu, et õiguskindluse eesmärk nõuab, et liidu kohus ei oleks oma pädevuse tuvastamiseks kohustatud asja sisuliselt läbi vaatama (vt analoogia alusel 3. juuli 1997. aasta kohtuotsus Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 27, ja 8. veebruari 2024. aasta kohtuotsus Inkreal, C-566/22, EU:C:2024:123, punkt 27).

122 Esimesena märkis Üldkohus käesolevas asjas vaidlustatud kohtumääruse punktides 28, 33–36 ja 39, et KS-i ja KD esitatud hagi ei kuulu olukordade hulka, mille puhul ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause ja ELTL artikli 275 teine lõik näevad sõnaselgelt ette, et Euroopa Liidu Kohtul on pädevus ÜVJP valdkonnas, mida käesolevates apellatsioonkaebustes ei ole ka vaidlustatud.

123 Teisena leidis Üldkohus sisuliselt, et hagi esemeks olevad aktid ja tegevusetus on selle poliitikaga otseselt seotud, arvestades nende poliitilist ja strateegilist laadi ning seost ÜVJP kindlaksmääramise ja rakendamisega.

124 Neil asjaoludel tuleb hinnata, kas Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtumääruse punktides 28 ja 39 õigusnormi, kui ta leidis, et KS-i ja KD esitatud hagi läbivaatamine ei kuulu tema pädevusse, kuna iga akt või tegevusetus, millele hagis viidatakse ja mida on nimetatud käesoleva kohtuotsuse punktis 20, on otseselt seotud ÜVJP poliitiliste või strateegiliste valikute kindlaksmääramise ja rakendamisega.

125 Esiteks väitsid KS ja KD oma hagi põhjendamiseks, et Eulex Kosovo on rikkunud EIÕK artikleid 2 ja 3 ning harta artikleid 2 ja 4, kuna ei viidud läbi piisavat uurimist, mis oli tingitud sellest, et missioonil puudusid oma täitevvolituste täitmiseks vajalikud vahendid ja sobivad töötajad.

126 Mis puudutab väidetavat vajalike vahendite puudumist, siis tuleb märkida, et ÜVJP missioonile ja eelkõige ÜJKP missioonile ELL artikli 28 lõike 1 esimese lõigu alusel kättesaadavaks tehtavad vahendid on otseselt seotud ÜVJP raames tehtud poliitiliste või strateegiliste valikutega, nagu sisuliselt leidis Üldkohus.

127 Mis puudutab aga Eulex Kosovo missiooniks sobivate töötajate väidetavat puudumist, siis missiooni õigus värvata töötajaid –mis tuleneb ühismeetme 2008/124 (otsusega 2014/349 muudetud redaktsioonis) artikli 15a sõnastusest –kujutab endast igapäevase juhtimise akti, mis on osa selle missiooni volituste täitmisest. Seega peab missioon tema käsutusse antud vahendite raames hoolitsema selle eest, et tema värvatud töötajad oleksid sobivad.

128 Vastupidi väitele, et puuduvad vajalikud vahendid, ei ole Eulex Kosovo otsused selle missiooni töötajate valimise kohta aga otseselt seotud selle missiooni ÜVJP raames tehtud poliitiliste või strateegiliste valikutega. Sellest järeldub, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et väidetav sobivate töötajate puudumine kuulub poliitiliste või strateegiliste küsimuste hulka, mis puudutavad ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist.

129 Teiseks väitsid KS ja KD oma hagi põhjendamiseks, et on rikutud EIÕK artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 13 ning harta artiklit 47, kuna puuduvad sätted, mis näeksid ette tasuta õigusabi järelevalvekomisjoni menetlustes ja õiguskaitsevahendid tuvastatud rikkumiste vastu ning mis võimaldaksid sellel komisjonil oma otsused täitmisele pöörata.

130 Mis puudutab selliste sätete puudumist, mis näeksid ette tasuta õigusabi järelevalvekomisjonis toimuvates menetlustes, siis tuleb tõdeda, et see osa KS-i ja KD esitatud hagist puudutab selle komisjoni menetlusnorme, kelle ülesanne on – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 6 – läbi vaadata Eulex Kosovo toime pandud inimõiguste rikkumiste kohta esitatud kaebusi. Need puhtalt menetlust puudutavad normid ei ole aga otseselt seotud ÜVJP raames tehtavate poliitiliste või strateegiliste valikutega. Järelikult on vaidlustatud kohtumääruse punktides 28 ja 39 selliste menetlusnormide puudumist käsitlevas osas rikutud õigusnorme.

131 Samuti, mis puudutab järelevalvekomisjonile antud täidesaatva pädevuse puudumist või õiguskaitsevahendite puudumist selle järelevalvekomisjoni tuvastatud rikkumiste korral, siis tuleb märkida, et ühismeetme 2008/124 artiklite 1 ja 2 kohaselt loodi Eulex Kosovo missioon selleks, et abistada Kosovo institutsioone, õigusorganeid ja õiguskaitseasutusi nende edusammudes, et saavutada jätkusuutlikkus ja vastutus, ning sõltumatu multietnilise õigussüsteemi ning politsei- ja tolliteenistuse arendamisel ja tugevdamisel, tagades, et nimetatud institutsioonid on poliitilistelt sõltumatud ja järgivad rahvusvaheliselt tunnustatud standardeid ning Euroopa tavasid. Seega ei ole otsus selle kohta, kas allutada selle missiooni aktid ja tegevusetus nendele normidele vastavale järelevalvemehhanismile või mitte, otseselt seotud selle missiooniga seonduvate poliitiliste või strateegiliste valikutega, vaid üksnes tema haldusjuhtimise ühe aspektiga. Järelikult rikkus Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 28 ja 39 õigusnormi, kui ta leidis, et KS-i ja KD esitatud hagi see osa puudutab otseselt selliseid valikuid.

132 Kolmandaks viitasid KS ja KD oma hagi põhjendamiseks sellele, et järelevalvekomisjoni tuvastatud põhiõiguste rikkumiste kõrvaldamiseks ei ole võetud parandusmeetmeid. Lisaks väitsid nad, et võimu on väärkasutatud või kuritarvitatud ühelt poolt seetõttu, et nõukogu ja Euroopa välisteenistus väitsid, et Eulex Kosovo tegi oma parima, et uurida kõnealuseid kuritegusid, ja järelevalvekomisjonil ei olnud kohtuvõimu pädevust, ning teiselt poolt seetõttu, et KD asjas, mis puudutas sõjakuritegu, ei viinud õiguslikult usaldusväärset uurimist läbi ei see missioon ega Kosovo eriprokuratuur ning samuti ei toimunud menetlust Kosovo erikojas.

133 Sellega seoses tuleb märkida, et nii nende parandusmeetmete kui ka selle asja õiguslikult usaldusväärse uurimise puudumine viitab sellele, et KS-i ja KD konkreetsete olukordade suhtes ei võetud individuaalseid meetmeid, ega ole otseselt seotud ÜVJP raames tehtud poliitiliste või strateegiliste valikutega. Sama kehtib nõukogu ja Euroopa välisteenistuse kinnituse kohta, et see missioon tegi oma parima, et kõnealuseid kuritegusid uurida.

134 Mis puudutab kinnitust, et järelevalvekomisjonil ei ole kohtuvõimu pädevust, siis tuleb tõdeda, et tegemist on aktiga, mis ei ole siduv.

135 Neil asjaoludel ei saa käesoleva kohtuotsuse punktis 132 nimetatud akte ja tegevusetust otseselt seostada ÜVJP raames tehtud poliitiliste või strateegiliste valikutega, mistõttu on punktides 28 ja 39 rikutud õigusnormi, kuna Üldkohus leidis, et need aktid ja tegevusetus kuuluvad poliitiliste või strateegiliste küsimuste hulka, mis on seotud selle poliitika kindlaksmääramise või rakendamisega.

136 Neljandaks on otsus ÜVJP missiooni ja eelkõige ÜJKP missiooni täitevvolitused tagasi võtta otseselt seotud selliste valikutega ELL artikli 28 lõike 1 ja artikli 43 lõike 2 tähenduses. Järelikult ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis, et tal puudub pädevus otsustada etteheidete üle, mis puudutavad Eulex Kosovo täitevvolituste tagasivõtmist otsusega 2018/856, millega kaotati missiooni kohustus tagada – mis oli ette nähtud ühismeetme 2008/124 artikli 3 punktis d –, et teatavaid kuritegusid „uuritakse, nende toimepanemise eest karistatakse, peetakse kohut ja jõustatakse kohtuotsuseid nõuetekohaselt“.

137 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa teise etteheite ja teise osa esimese etteheitega ning kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite kolmanda osa ja teise väite esimese osaga nõustuda ning vaidlustatud kohtumäärus tühistada osas, milles Üldkohus leidis vaidlustatud kohtumääruse

punktides 28 ja 39, et tal puudub ilmselgelt pädevus KS-i ja KD esitatud hagi läbi vaadata põhjusel, et see on seotud poliitiliste või strateegiliste küsimustega, mis puudutavad ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist, kuna selles hagis oli viidatud järgmistele asjaoludele:

– Eulex Kosovo on rikkunud EIÕK artikleid 2 ja 3 ning harta artikleid 2 ja 4, kuna ta ei viinud läbi piisavat uurimist nende pereliikmete kadumise ja mõrvamise kohta, sest puudusid sobivad töötajad selle missiooni täitevvolituste täitmiseks, kusjuures järelevalvekomisjon oli tuvastanud KS-i puudutava rikkumise 11. novembril 2015 ja KD-d puudutava rikkumise 19. oktoobril 2016;

– on rikutud EIÕK artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 13 ning harta artiklit 47, kuna puuduvad sätted, mis näeksid ette tasuta õigusabi nendele kaebajatele, kellel on õigus osaleda järelevalvekomisjonis toimuvates menetlustes, ning kuna see komisjon oli moodustatud ilma, et tal oleks pädevus oma otsuseid täide viia ja ilma õiguskaitsevahenditeta Eulex Kosovo toime pandud inimõiguste rikkumiste puhul;

– ei ole võetud parandusmeetmeid, mis võimaldaks esimeses ja teises taandes nimetatud rikkumised täielikult või osaliselt heastada, samas kui Eulex Kosovo juht oli liitu 29. aprillil 2016 järelevalvekomisjoni järeldustest väidetavalt teavitanud;

– nõukogu ja Euroopa välisteenistus väärkasutasid või kuritarvitasid täitevvõimu 12. oktoobril 2017, kui nad märkisid, et Eulex Kosovo oli andnud endast parima, et uurida kõnealuseid kuritegusid, mille ohvriks KS-i ja KD pereliikmed olid langenud, ning et järelevalvekomisjonil ei olnud kohtuvõimu pädevust, ja

– täitevvõimu või avalikku võimu on väärkasutatud või kuritarvitatud, kuna ei ole tagatud KD asja, mis puudutab sõjakuritegu, õiguslikult usaldusväärset uurimist Eulex Kosovo ja/või Kosovo eriprokuratuuri poolt ega menetlemist Kosovo erikojas.

138 Ülejäänud osas tuleb kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite esimese osa teine etteheide ja teise osa esimene etteheide ning kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa ja teise väite esimene osa tagasi lükata.

Kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite neljas osa

Poolte argumendid

139 Oma ainsa väite neljandas osas märgivad KS ja KD esimesena, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kuna ta ei analüüsinud nende hagi peamisi osi ega põhjendanud piisavalt oma järeldust, et tal ilmselgelt puudub pädevus seda hagi läbi vaadata. Nimelt ei tõenda ükski asjaolu, et ta oleks käsitlenud 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuses Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) välja toodud õiguspõhimõtteid või et ta oleks võtnud arvesse komisjoni argumenti, mille kohaselt on mõeldamatu, et liidu õiguskord võimaldaks tõlgendada mõnda liidu tegevust nii, et rikutakse selle aluspõhimõtteid, ilma et oleks kaitstud üksikisikud, kes sellise rikkumise tõttu kahju kannatavad. Lisaks oleks Üldkohus pidanud vastama komisjoni üksikasjalikele argumentidele harta ja EIÕK asjakohasuse kohta, et otsustada oma pädevuse üle. Pealegi ei võtnud Üldkohus arvesse High Court of Justice'i otsust ega vaidlustatud kohtumääruse tagajärgi KS-ile ja KD-le. See põhjenduste puudumine on eriti oluline, arvestades hagi esemeks olevate põhiõiguste rikkumiste raskust.

140 Teisena väidavad KS ja KD, et Üldkohus mõistis nende argumente valesti, kuna ta viitas vaidlustatud kohtumääruse punktides 23 ja 28 „poliitilistele või strateegilistele küsimustele“. Nimelt ei soovinud nad nende argumentidega vaidlustada liidu poliitilisi või strateegilisi valikuid luua Eulex Kosovo, vaid sellele missioonile antud täitevvolitust, eelkõige mis puudutab sellise uurimise läbiviimist, mis ei kuulu olemuslikult ÜVJP alla ja võib toimuda muus kontekstis.

141 Kolmandana väidavad KS ja KD, et vastupidi sellele, mis nähtub selle kohtumääruse punktist 40, ei väitnud nad, et Üldkohus oleks pidanud tunnistama end pädevaks nende hagi läbi vaatama üksnes seetõttu, et selline pädevuse tunnistamine oleks ainus viis neile tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks.

142 Komisjon nõustub KS-i ja KD argumentidega, samas kui nõukogu ja Euroopa välisteenistus neile vastu vaidlevad.

Euroopa Kohtu hinnang

143 Osas, milles KS ja KD heidavad oma ainsa väite neljandas osas Üldkohtule esimesena ette, et viimane ei vastanud nende teatud argumentidele ja rikkus oma põhjendamiskohustust, tuleb ühelt poolt meenutada, et apellatsioonkaebuse raames on Euroopa Kohtu kontrolli eesmärk eelkõige kontrollida, kas Üldkohus vastas õiguslikult piisavalt kõigile apellantide esitatud argumentidele, ja teiselt poolt, et väide, et Üldkohus ei vastanud esimeses kohtuastmes esitatud argumentidele, tähendab sisuliselt väidet, et põhjendamiskohustust on rikutud. Kuid sellest kohustusest ei tulene Üldkohtule kohustust esitada ammendav ja üksikasjalik käsitlus menetluse poolte kõikidest arutluskäikudest ning seega võib Üldkohtu põhjendus olla tuletatav tingimusel, et see võimaldab huvitatud isikutel teada saada põhjused, miks Üldkohus nende argumentidega ei nõustunud, ning annab Euroopa Kohtule piisavalt teavet oma kontrolli tegemiseks (28. septembri 2023. aasta kohtuotsus Changmao Biochemical Engineering *vs.* komisjon, C-123/21 P, EU:C:2023:708, punkt 185 ja 186 ning seal viidatud kohtupraktika).

144 Käesoleval juhul tuleb osas, milles KS ja KD väidavad, et Üldkohus ei käsitlenud 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuses Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu (C-134/19 P, EU:C:2020:793) esitatud õiguspõhimõtteid, tõdeda, et vaidlustatud kohtumääruse punktides 37–39 tõi Üldkohus selgelt välja põhjused, miks ta leidis, et eelkõige selle kohtuotsuse punktist 39 tulenev kohtupraktika ei olnud käesoleval juhul asjakohane.

145 Lisaks ei saa Üldkohtule ette heita, et ta ei võtnud arvesse komisjoni argumenti, mille kohaselt on mõeldamatu, et liidu õiguskord ei paku mingit kaitset üksikisikutele, kelle põhiõigusi on rikutud. Nimelt leidis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 40 sisuliselt, et selle kohtumääruse punktides 29–39 esitatud arutluskäiku ei saa kahtluse alla seada pelgalt selle tõttu, et tema pädevuse tunnistamine oleks ainus viis tagada KS-ile ja KD-le tõhus kohtulik kaitse.

146 Lisaks tuleb tõdeda, et vaidlustatud kohtumääruse punktis 41 vastas Üldkohus komisjoni argumendile harta ja EIÕK asjakohasuse kohta Euroopa Liidu Kohtu pädevuse hindamise raames.

147 Osas, milles KS ja KD heidavad Üldkohtule ette, et viimane ei võtnud arvesse High Court of Justice’i otsust ega vaidlustatud kohtumääruse tagajärgi nende jaoks, on tegemist etteheidetega, mis on seotud Üldkohtu omaenda pädevuse analüüsimisega, mistõttu tuleb see käesoleva kohtuotsuse punktidest 83 ja 84 nähtuvat arvestades tagasi lükata.

148 Teisena, kuivõrd KS ja KD väidavad sisuliselt, et Üldkohus moonutas või muutis nende argumente sellega, et viitas vaidlustatud kohtumääruse punktides 23 ja 28 „poliitilistele või strateegilistele küsimustele“, siis tuleb meenutada, et kui apellant väidab, et tema argumente on moonutatud, peab ta ELTL artikli 256, Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 58 esimese lõigu ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 168 lõike 1 punkti d kohaselt täpselt viitama asjaoludele, mida Üldkohus on moonutanud, ja analüüsivigadele, mis tema hinnangul on moonutamise põhjustanud (13. juuli 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* CK Telecoms UK Investments, C-376/20 P, EU:C:2023:561, punkt 212 ja seal viidatud kohtupraktika).

149 Arvestades aga vaidlustatud kohtumääruse esemeks olnud kohtuasjas esitatud hagiavalduse punktidest 27 ja 28 nähtuvat, tuleb tõdeda, et selle kohtumääruse punktides 23 ja 28 ei moonutanud ega muutnud Üldkohus KS-i ja KD argumente.

150 Kolmandana väidavad KS ja KD sisuliselt, et Üldkohus moonutas nende argumente, kuna vaidlustatud kohtumääruse punktist 40 nähtub, et nad väitsid, et Üldkohus oleks pidanud tunnistama end pädevaks nende hagi läbi vaatama üksnes seetõttu, et selline pädevuse tunnistamine oleks ainus viis neile tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks. Sellega seoses piisab, kui tõdeda, et arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 145 märgitut, põhinevad need argumendid selle kohtumääruse vääral tõlgendusel. Nimelt ei nähtu selle kohtumääruse punktist 40 see, et KS ja KD esitasid selle põhjuse üksnes selleks, et tõendada seda pädevust, vaid et selle kohtumääruse punktidest 29–39 tulenevat Üldkohtu järeldust, et tal puudub pädevus, ei saa kahtluse alla seada pelgalt selle tõttu, et neile tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks puudusid muud vahendid.

151 Seega tuleb kohtuasjas C-29/22 P esitatud apellatsioonkaebuse ainsa väite neljas osa tagasi lükata.

Kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse neljanda väite esimene osa

Poolte argumendid

152 Komisjon väidab oma neljanda väite esimeses osas, et Üldkohus oleks pidanud tuvastama Euroopa Liidu Kohtu ainupädevuse vaadata KS-i ja KD esitatud hagi läbi kooskõlas ELTL artiklitega 268, 340 ja 344 ning Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikaga, mis tuleneb eelkõige 13. veebruari 1979. aasta kohtuotsuse Granaria (101/78, EU:C:1979:38) punktist 14 ja 29. juuli 2010. aasta kohtuotsuse Hanssens-Ensch (C-377/09, EU:C:2010:459) punktist 17. Lisaks on vaja tagada nii kohtuliku kaitse süsteemi terviklikkus ja liidu õigusaktide ühetaoline kohaldamine kui ka liidu õiguskorra ühtsus ning säilitada liidu õiguskorra autonoomia ja liidu õiguse esimus, nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, mis tuleneb eelkõige 18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13 (liidu ühinemine EIÕK-ga) (EU:C:2014:2454) punktist 166 ja 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsuse Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236) punktidest 66, 78 ja 80.

153 Lisaks, nagu nähtub High Court of Justice’i otsusest, saab tõhusa õiguskaitsevahendi pakkuda ainult Euroopa Liidu Kohus, kui – nagu käesolevas asjas – üksikisikud vaidlustavad väidetavalt liidule omistatavate tegude õiguspärasuse kahju hüvitamise hagi raames, kuna riigisisestel kohtutel ei ole ÜVJP valdkonda kuuluvate tegudega seoses võimalust pakkuda kõiki EIÕK artikli 13 järgimise tagamiseks vajalikke õiguskaitsevahendeid.

154 KS ja KD nõustuvad komisjoni argumentidega, samas kui nõukogu ja Euroopa välisteenistus vaidlevad neile vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

155 Komisjon heidab oma neljanda väite esimeses osas Üldkohtule sisuliselt ette, et viimane ei tuvastanud Euroopa Liidu Kohtu ainupädevust KS-i ja KD esitatud hagi läbi vaadata.

156 Ent ühelt poolt, arvestades käesoleva kohtuotsuse punktidest 126 ja 136 nähtuvat, ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui tunnistas, et tal puudub pädevus seda hagi läbi vaadata osas, milles see puudutab Eulex Kosovo vahendite väidetavat puudumist ja selle missiooni täitevvolituste kehtetuks tunnistamist otsusega 2018/856. Niisiis ei oleks Üldkohus *a fortiori* saanud tuvastada ainupädevust selles küsimuses otsuse tegemiseks.

157 Teiselt poolt, mis puudutab hagi esemeks olevaid muid akte ja tegevusetust, siis piisab, kui tõdeda, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 137, rikkus Üldkohus õigusnormi, kui leidis, et tal puudub pädevus põhjusel, et need aktid ja tegevusetus on seotud poliitiliste või strateegiliste küsimustega, mis puudutavad ÜVJP kindlaksmääramist ja rakendamist, ning sealjuures ei ole vaja analüüsida, kas Üldkohus oleks pidanud tuvastama oma ainupädevuse vaadata see hagi läbi osas, mis puudutab nimetatud akte ja tegevusetust.

158 Neil asjaoludel tuleb kohtuasjas C-44/22 P esitatud apellatsioonkaebuse neljanda väite esimene osa tagasi lükata.

Hagi Üldkohtus

159 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse tühistamise korral ise teha asjas lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või saata asja tagasi Üldkohtusse uue otsuse tegemiseks.

160 KS ja KD paluvad Euroopa Kohtul teha lõplik otsus nende hagi kohta nende vanuse ja tervisliku seisundi tõttu. Oma vastuses kohtuasjas C-44/22 P palusid nad siiski Euroopa Kohtul anda neile võimalus esitada uus Eulex Kosovo OPLAN-iga tutvumise taotlus enne, kui ta teeb otsuse nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse esitatud vastuvõetamatuse vastuväidete kohta. Kuna Üldkohus ei lahendanud esialgset Eulex Kosovo OPLAN-iga tutvumise taotlust, siis nende sõnul kahjustati nende õigusi Üldkohtu menetluses, rikkudes sellega harta artiklit 41 ja ELTL artikli 298 lõiget 1. Kohtuistungil lisasid nad, et erinevalt kohtuasjast, milles tehti 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569, punktid 65–68), saab Euroopa Kohus teha lõpliku otsuse nende hagi vastuvõetavuse kohta alles pärast seda, kui selle uue taotluse kohta on tehtud otsus. Teise võimalusena paluvad KS ja KD Euroopa Kohtul saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse.

161 Komisjon leiab, et KS-i ja KD hagi vastuvõetavuse ja sisu kohta ei luba menetlusstaadium otsust teha. Käesolevad kohtuasjad erinevad nimelt kohtuasjast, milles tehti 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:569, punktid 65–68), milles Euroopa Kohtule olid apellatsioonkaebuse raames tegelikult teada kõik asjaolud, et teha otsus hagi vastuvõetavuse kohta erinevate kostjate suhtes esimeses kohtuastmes.

162 Nõukogu ja Euroopa välisteenistus märkisid eelkõige kohtuistungil, et kohtuasi tuleb saata tagasi Üldkohtusse, et viimane analüüsiks kõnealuseid vastuvõetamatuse vastuväiteid ning vajaduse korral ka KS-i ja KD esitatud hagi põhjendatust.

163 Käesolevas asjas tuleb meenutada, et kõnealuste vastuvõetamatuse vastuväidetega väitis iga kostja esimeses kohtuastmes – nimelt nõukogu, komisjon ja Euroopa välisteenistus –, et KS-i ja KD hagi on vastuvõetamatu osas, milles see on esitatud tema vastu. Tuleb aga tõdeda, et nende vastuvõetamatuse vastuväidete üle otsustamiseks tuleb vastata keerulistele küsimustele vastutuse kohta erinevate väidetavate rikkumiste eest, millele ei saa vastata nii, et hagi põhjendatuse analüüs jääks täielikult tähelepanuta. Lisaks eeldab see hindamine, mida Üldkohus ei teinud, teatud hulka faktilisi hinnanguid. Seda hagi ei ole aga käesolevates apellatsioonimenetlustes sisuliselt arutatud.

164 Selles kontekstis tuleb tõdeda, et käesolevas asjas ei ole Euroopa Kohtul vajalikku teavet, et teha lõplik otsus nende vastuvõetamatuse vastuväidete ning KS-i ja KD hagi põhjendatuse kohta.

165 Lisaks, mis puudutab esialgset taotlust tutvuda Eulex Kosovo OPLAN-iga, siis tuleb tõdeda, et selle taotluse kohta ei ole vaja otsust teha, kuna see ei ole käesolevate apellatsioonkaebuste ese. Ühelt poolt ei ole KS ja KD vaidlustatud kohtumäärust formaalselt vaidlustanud selles osas, et Üldkohus ei lahendanud nimetatud taotlust. Teiselt poolt ei ole nad käesolevate apellatsioonkaebuste raames esitanud uut taotlust selle missiooni OPLAN-iga tutvumiseks, vaid üksnes väljendanud soovi, et nad saaksid sellise taotluse esitada enne, kui Euroopa Kohus teeb otsuse kõnealuste vastuvõetamatuse vastuväidete kohta. Nagu nähtub eelmisest punktist, siis mis puudutab neid vastuväiteid, ei luba menetlusstaadium käesolevates liidetud kohtuasjades kohtuotsust teha.

166 Eeltoodust tuleneb, et kohtuasi tuleb saata tagasi Üldkohtusse, et ta teeks otsuse KS-i ja KD hagi vastuvõetavuse kohta ja vajaduse korral sisulise otsuse hagi kohta ning samuti otsuse esialgse taotluse kohta Eulex Kosovo OPLAN-iga tutvuda.

Kohtukulud

167 Kuna kohtuasi saadetakse tagasi Üldkohtusse, tuleb käesolevate apellatsioonimenetlustega seotud kulude kandmine otsustada edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 10. novembri 2021. aasta määrus KS ja KD *vs.* nõukogu jt (T-771/20, EU:T:2021:798) osas, milles Üldkohus leidis, et tal puudub ilmselgelt pädevus KS-i ja KD esitatud hagi läbi vaadata põhjusel, et see on seotud poliitiliste või strateegiliste küsimustega, mis puudutavad ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) kindlaksmääramist ja rakendamist, kuna selles hagis oli viidatud järgmistele asjaoludele**:

   – **missioon Eulex Kosovo on rikkunud Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikleid 2 ja 3 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 2 ja 4, kuna ta ei viinud läbi piisavat uurimist nende pereliikmete kadumise ja mõrvamise kohta, sest puudusid sobivad töötajad selle missiooni täitevvolituste täitmiseks, kusjuures nõukogu 4. veebruari 2008. aasta ühismeetme 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos EULEX KOSOVO alusel loodud inimõiguste järelevalve komisjon oli tuvastanud KS-i puudutava rikkumise 11. novembril 2015 ja KD-d puudutava rikkumise 19. oktoobril 2016;**

– **on rikutud selle konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 13 ning harta artiklit 47, kuna puuduvad sätted, mis näeksid ette tasuta õigusabi nendele kaebajatele, kellel on õigus osaleda järelevalvekomisjonis toimuvates menetlustes, ning kuna see komisjon oli moodustatud ilma, et tal oleks pädevus oma otsuseid täide viia ja ilma õiguskaitsevahenditeta Eulex Kosovo toime pandud inimõiguste rikkumiste puhul;**

– **ei ole võetud parandusmeetmeid, mis võimaldaks esimeses ja teises taandes nimetatud rikkumised täielikult või osaliselt heastada, samas kui Eulex Kosovo juht oli Euroopa Liitu 29. aprillil 2016 järelevalvekomisjoni järeldustest väidetavalt teavitanud;**

– **Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa välisteenistus väärkasutasid või kuritarvitasid täitevvõimu 12. oktoobril 2017, kui nad märkisid, et Eulex Kosovo oli andnud endast parima, et uurida kuritegusid, mille ohvriks KS-i ja KD pereliikmed olid langenud, ning et järelevalvekomisjonil ei olnud kohtuvõimu pädevust, ja**

– **täitevvõimu või avalikku võimu on väärkasutatud või kuritarvitatud, kuna ei ole tagatud KD asja, mis puudutab sõjakuritegu, õiguslikult usaldusväärset uurimist Eulex Kosovo ja/või Kosovo eriprokuratuuri poolt ega menetlemist Kosovo erikojas.**

2. **Jätta apellatsioonkaebused kohtuasjades C-29/22 P ja C-44/22 P ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Saata kohtuasi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse, et ta teeks otsuse hagi vastuvõetavuse kohta ja vajaduse korral sisulise otsuse KS-i ja KD hagi kohta, samuti nende taotluse kohta menetlustoimingute tegemiseks, et nad saaksid Eulex Kosovo operatsiooniplaani (OPLAN) tervikversiooni alates selle missiooni loomisest.**

4. **Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.**

Allkirjad